

ცისკარი.

1870

ოკტომბერი
თვე (1870 წლის)
წელიწადი მეოთხეტი.

წოდებათსსულებათა:

- I. გევა (მოთხრობა). ი. კერესელიძისა.
- II. (ლექსი) გლესკაცო მხარ რას კმინაუს.
- III. ეპიტაფია (ლექსი) ი. კერესელიძისა.
- IV ბეატრიქე ჩენხი (მოთხრობა.) გ. ასათიანისა.
- VI ახალი ანბანი. კო. ბერძენოვისა.

ტფილისს.

მარტირუზიანის ტიპოგრაფიაში.

3 2

1779

„ცისკრის“ რედაქციისათვის

ვინცა კითხულობს ჩუქნს „ცისკრისა“ იმ წლითგან, რა წლითგანაც დაუწყეთ გამოცემა, იმას კარგათ მოესხენება, რომ მოძავალს 1871 წელიწადს ეს ჟურნალი გადადგება მეტსუთმეტეს წელიწადში, რაც საკუთრივ ჩუქნს კვლთ მძღვანელობით გამოდის; ამასთანავე ესეც მოესხენება, თუ რა ღირსებითაც გამოიცემა, ან რა შრომაც ეჭირება. მართალია, ბევრი ნაკლულევაანება ჭქონია, მაგრამ ესეც მართალია, რომ ამ ნაკლულევაანების მიხესი ეოფილა ღონის-ძიება, რადგანც იმდენი კვლის მომწერნი არა ჭქოლია, რომ შესძლებიერ ღირსეულად გამოეცა ზ ამის მიხესიც ეოფილა ის მტრობა ზ სიშურე, რომელიცა რამდენჯერმე აღმოუჩენიათ სოკი ერთა ცრუ . . . მოევარეთა. კიდევაც ჩუქნს მეცადინეობას ზ ამასთანავე სასოებას არა ვკარგავთ ზ ვეცდებით მოძავალს 1871 წელიწადს გამოეცეთ ბევრით უკეთესად. ანლა ამის მეტს ვეღარას ვიტყვით, — ჩუქნის თხუთმეტის წლის შრომის ზატევის-საცემად; — ზატევის-საცემად მამა-ზანულის ენისა ზ იმ მწიგნობრობისა, რა წმინდა ქართულის ენითაც იბეჭდება ეს ჟურნალი, — იმედი ვვაქუს კვლს მოგვიწერენ ქართული

ენის მიმდევნი ზირნი, ამითი გავაძმსნევებუნ, რომ უკეთ
ვიზრუნოთ სამშობლოს ენისათჳს, არ დაუდიოთ არა
ვითარსა სიძურესა ზე შეცილებასა.

ფასი საკუთრივ „ცისკრისა“ არის შუდი მანეთი
გავსავნით. ვისაცა სურდეს ამ ჟურნალის დაბარება,
ფონოვთ ამ ადრესით დაბარონ ზე სვედრი ფასიც გა-
მოკვანონ:

„ცისკრის“ რედაქტორს ივანე კერესელიძეს.

Редактору грузинскаго журнала „Заря“

Ивану Кереселидзе.—

რედაქტორი ზე გამოცემი ი. კერესელიძე.

ტფილისს.

1870 წელსა. სექტემბრის 25-სა.

პეპე

(შემდეგი).

IV.

კლერსი ჭკაბრიელი რომ მოიყვანეს მადრასში, იმავე წამს ჩასხეს წმინდის გიორგის ციხეში. ეველამ იცის, რომ აქ სამართალი ძრიელ ძაღვს ედებოდა. ორივე ტუსაღები რამდენისაჲ დღის შემდგომს წარმოადგინეს სამსჯავროში ჭკაბრიელი ივერიდნენ, თუ რა მიზეზი იყო იმათი სამართალში მოყვანა. კლერსი ფიქრობდა, რომ უეჭველად ამისათვისა სჯიდნენ, რომ მთავრობის ნებადაურთავად აფუძნებდნენ უდაბურს ტყეში ქალაქსა.

—ეს უთუოდ დაკვასმინეს მთავრობასთან იმ ორმა აშუღმა! ანობდა კაბრიელი.

—ჩუქნი დანაშაული თუ ასე არის, სამძიმოდ არ უნდა მივიღოთ, უფრო ახლა, რომ სამართალი აქ, ლორდის კორნვალისის კელ ქვეით, ანკლოურის წესით მიმდინარეობს ჭკაბრიელი უდაბურის წესით, წარმო-სთქუა კლერსმა.

—ჲე მკონია ანკლიისაჲ, ორიოდ მარტილისათვის

ასე უსამართლოდ არ მოეცევიან მოსავრებსა!

—უთუოდ აქაურის ხალხის საჩვენებლად, სთქუა კლერბსმა, რომ ცუდ-უბრალოდ ტყე არ წახდინონ.

—მეტი გზა აღარ არის, რადგანც საქმემ აქამდინ მოაღწივა, უნდა მოვემსახდნეთ თავის განსამართლებლად, უმასუსა გაბრიელმა.

როდესაც ისინი ამასა ლაპარაკობდნენ ზე არ იცოდნენ, თუ რისთვის მისცეს სამართალსა, შემოვიდა ამათთან გენერალნი ჰროკურორი, რომელსაცა თან შემოჰყვა სერგეტარი. ის დაჯდა ზე მოუბრუნდა დამნაშავეთ:

—კლერბს ზე გაბრიელ! თქუენ დამნაშავეთ დაგინახეთ ინდოელის მუნუსემის მოკვლის შესახებ, რომელიცა იყო ზატოისანი ქვეშევრდომი დიდის ბრიტანიისა: აბა რას იტყვით ამასედ?

რე ეს გაიგონეს ჰერობილთ, დიდსა განკვირებასა მიეცნენ.

—აბა რას იტყვით თავის განსამართლებელს ამასედ? განიძეორო მალაღის სმით გენერალნი ჰროკურორმა.

—თქუენ წინააღმდეგად არიან ნამდვილნი მოწამენი, განაგრძელა სჯულის დამცველმა.

—ეც დაცინვაა! წამოიძახა გაბრიელმა.

—უმაწვილო კაცო! გაბრთხილდით! ამჰარტავენებით შენიძნა ჰროკურორმა: ძალიანა ცხარობთ... მაძასა-დაძე... .

—დიან! დიან! ჩქარა გააწვევტინა სიტყვა გაბრიელმა; რომელნიც მართალნი არიან, ისინი უოველთუს

საკვრეულს მდგომარეობაში არიან. თუ მძუღობიანათ ზასუსს მოგიკებთ, იტყვი, მტყუანები არიან & ამისათვის გულ-გრილად მიზასუსებენო, & თუ გავცხარდებით, იმისათვის ცხარობენ, რომ სწორეთ დამნაშავენი არიანო.

— ვხედავ, ზირობა შეგიკრავთ ერთმანერთთან, თუ როგორ მოიხერხოთ საქმე & გაიმართლოთ თავი; მაგრამ მართლ მსაჯულებას მჭრელი თვალები აქვს & შორს მხედველი. აღვიარეთ სისწორით თქვენნი დანაშაული & იქნება სამართალმა თავის მოწყალე გულით დასჯა შეგიძნებუქათ. უთხრა ჰროკურორმა.

— ჩუქნთვს მოწყალე გული არ არის საჭირო! უზასუსა გაბრიელმა, ჩუქნ მოვითხოვთ სიმართლესა, თუ რომ მადრასში არის მართლ მსაჯულება.

— მართლმსაჯულება ეოველგან არის, სადაც კი არიან მსაჯულნი & გენერალნი ჰროკურორები, სთქუა რა მეკანონემ, შეჭმუსენილის სახით გავიდა მეორეს ოთახში.

ამ დღითგან კლეზსი & გაბრიელი განაშორეს ერთმანერთსა; ისინი ჩასხეს ცალცალკე, სხუა & სხუა ციხეში ისე, რომ აღკრძალული ჰქონდათ უცხო კაცებთან ლაზარაკი.

მრთელი მადრასი მოელოდა, სისხლის სამართლის დაწეებასა. ინდოელები, მდიდარნი & ღარიბნი მოუთმენლივ მოელოდნენ თუ რით გათავდებოდა ეს საქმე. რა დღესაც დანიშნული იყო საქმის განხილვა, იმ დღეს დილითვე ადრე ზალატის შესავალს კარებს მიატედა დიდძალი ხალხი.

მსაჯულნი იუენენ სუთნი, რომელთაცა ჭეჳანდათ თავს-
მჯდომარედ ერთი, კენერალნი ზროკურორი დაჯდა თა-
ვის ალაგსა.

შემოიუენეს ტუსაღები, იმათ ეცვათ ადრინდელი,
თავიანთივე დაგლეჯილი ტანისამოსები, თუძცა დასე-
ულს ტანსაცმელში იუენენ, მაგრამ მადრასის ქალებს,
ვინც იმ დროს იქ იუენენ ზალატაში, ეველას მოსწონ-
დათ იმათი შესედულობა.

რა ჭკითხეს დამნაშავეთა, სასელი, კვარი, წლოვანება,
თავს მჯდომარემ უბძანა მოწმების შემოუენა.

შემოვიდნენ მირზური, გულ-აბი ზ თორმეტნი ის
მონადირენი, რომელნიცა თან ახლდნენ მუნუსემის ნა-
დრობის დროსა ზ, რომელთაცა ისე უძღროთოდ ულა-
ლატეს, ეველა ამ მოწმებმა ერთის სმითა სთქვეს, რომ
მუნუსემი ამათ მოკლესო ზ უცვებ ჩაიელაზნენო.

როდესაც ამ თოთხმეტ მოწამეს ჭკითხეს, მერე შე-
მოვიდა ბრამინი, ახლა ამან აჩუზნა, რომ კლერბსი ზ
გაბრიელ მოვიდნენ იმასთან, მუნუსემის მოკვლის მეო-
რეს დღეს ღამით; სასე ჭქონდათ საშინელი, კვლები
ჭქონდათ სისსლში მოსვრილი, უეჭველია ამისათვის,
რომ თავიანთ მსხვერზლსა დიდს სახს ებრძოდნენ; ტა-
ნისამოსი ჭქონდათ შემოგლეჯილი ზ ამის შემდგომს
ბრამინმა დაიწყო ტირილი მუნუსემისათვის, რომ ასე
ადრე გარდასასლდა ამიერ სოფლითგან, იმისი ზირველი
მეკობარი.

ბოლოს იმ ორთა აშულებმაც აჩვენეს, რომ ისინი

შესვდნენ ტყეში ამ ორთა დამნაშავეთა, რომელნიცა უსვამდნენ მარგილებსა, ქოხის გასაკეთებლად ჭ ერთმა იმათგანმა ფული აჩუქა, რომ არსად ეთქნათ ჭ არ გაეცათ ამათი დანაშაული.

მაშინ წარმოდგა გენერალნი ჰროკურორი ჭ წარმოსთქნა გულის შემამრწუნებელი სიტყვები, კანონის დასაცველად, დამნაშავეთ დასჯასხედ, სსრუათა შორის სთქნა: აქ, ჯერაც ასლა სისხლის სუნი ტრიალებს!... ჭ მრთელი არაბეთის ვვაჟილების სურნელება, ვერ განაქარვებენ ამ სუნსაო. ბოლოს დამტკიცა, რომ დანაშაული კლერბსისა ჭ გაბრიელისა არის მართალი, ჭ ისინი არიან ნამდვილნი მკვლელნი მუნუსემისა.

კლერბსი ჭ გაბრიელი იუვენ გულის დამშვიდებულები ჭ გაკვირვებით უუურებდნენ ამ ანბავსა, ბოლოს თავს მჯდომარე რა დარწმუნდა ამათ დანაშაულსხედ, ჭკითსა დამნაშავეთა:

— მინამ დაიწყობდეს ლაპარაკსა თქუწნი ადვოკატი, კკითხავთ, სომ არა გაქქსთრა სათქმელი თავის გასამართლებლად?

— არაფერი, წენარა მიუგო გაბრიელმა.

როდესაც ამ ლაპარაკში იუვენ, მაშინ გაისწორა დიდი ჰარიკი, ადგა თავის ალაკითგან ადვოკატი ჭ რა აიძვირა მარჯვენა კელი ჭერისაკენ, დაიწყო შემდგომის სახით ლაპარაკი:

«მაღალ-პატევსაცემნო უფალნო სისხლის სამართლის მოსამართლენო! საქმე, რომელსაცა თქუწნი...»

ამ დროს გაბრიელ უცებ წამოვარდა თავის ადგილ-
ითგან & წამოიძახა:

—ჩუწნ არა გვსურს ადვოკატის ლაპარაკი! ჩუწნ არა
გვსურს, რომ ვინმემ გაგვამართლოს, რადგანც არაფერი
არა ვიცით & არცარა დანაშაული გავქქეს რაშიმე.

თავს-მჯდომარემ უბძანა განუძებულიყო & არ დაე-
შალა ადვოკატისათვის თავის სამსახურის აღსრულება,
რადგანც იმას ამ საქმისათვის ჯამაგირი გძლეოდა მთა-
ვრობისაგან. ადვოკატმა კვლახლად დაიწყო & მოჭყვია
რადც უსწორო საუბარსა, ბოლოს დაუმატა:

«ოოჰ, არა! თქუწნ არ დასჯით დამნაშავეთა ამი-
ნათვის, რომ ამათი სიცოცხლე საჭირო არის მეცნიე-
რებისათვის; მრთელი ვეროპა მოელის, რომ ესენი გა-
იტანენ აქედგან ბევრს სასარგებლო ცნობასა! თქუწნ არ
დასჯით, ამინათვის, რომ მოწმების ჩვენება, არ არის
ცხადი....»

ამ სიტყვასუდ ჰროკურორი წამოვარდა თავის სკამი-
თგან & გაჯავრებითა სთქუა:

—მოწამენი ჩემს მუარველობასა ქვეშე არიან! ამათ
ანჩუწნეს სვინიდის ქვეშ & მე არაფრის მივცემ ნებას, შე-
ესონ ამათ ღირსებასა!

«კიდევაც განვიძეორებ, რომ თქუწნ ვერ დასჯით,
ამინათვის რომ არც ერთმა მოწამემ ამის სასარგებლოთ
არა თქვა რა, განაგრძელა ადვოკატმა.

—მოიუვანეთ, მოიუვანეთ აქ ეგ მოწმები! დაიუვირბ
ჰროკურორმა.

—რავანის ფოცსვერები, არ გაუგონებენ თქვენ ბრძანებასა, წარმოსთქვა აღდგოკატა.

—ძლივს ერთი რიგიანი სიტყვა არა სთქვა, სთქვა ჩუმათ კლერბსმა, რა გადაჭხედა გაბრიელსა.

თავს-მჯდომარემ დაჭკრა კელი სტოლსა ჭ თქვა:

—საქმე საკმაოდ განიმარტა. დამნაშავენი! ხომ არა გაქვსთ რა დასამატებელი?

—მაგდენი არაფერი, მიუგო კლერბსმა, ამისათვის, რომ ჩვენ სრულებით ამ საქმისა არა ვგვემინრა.

—მხოლოდ ეგ, სხვა არაფერი? ჭკითხა თავს-მჯდომამა.

—მგონია ეს საკმაო არის.

—სამართალი თავდება! სთქვა მსაჯულმა.

კლერბსმა უთხრა გაბრიელს ჩუმათა:

—მე სრულებით გუღმშვიდათა ვარ. ანგლიჩანების მსაჯულების საქმე კოლონებში კარგათ ვიცი, ამათ ჩინებულად მიჭეავთ თავიანთი საქმე. ესე ანბაჟი განკებ ამისათვისა აქვსთ, რომ უნდათ ამითი აქაურნი მცხოვრებნი მოიმადრიელონ. ჩვენ გაუმართლდებით.

როდესაც მეორე ოთახში გავიდნენ მსაჯულები სამართლის გადასაწყვეტად, სულ არ გაუგლია ნახევარ საათსა, თავს მჯდომარე გამოვიდა ჭ გამოაცხადა საშინელი განაჩენი, რომ ორივე, როგორც კაცის მკვლელები უნდა ჩამოეხრჩოთ.

კლერბსმა ჭ გაბრიელმა თავები დაუკრეს, ნიშნად მადლობისა.

— კლერბს ზე კაბრიელ! სთქუა თავს-მჯდომარემ კა-
მარჯვებულის სმიტა. კანონი კამლევსთ ოც ზე ოთხ
საათს ვადას, რომ მოემსადნეთ სასიკუდილოთ. წაიუვა-
ნეთ დამნაშავენი ცისუში!

ოთხმა სალდათმა მაშინათვე წაიუვანეს ცისუში, სა-
დაცა ელოდათ ერთი ძღუდელი (პასტორი) ზე ერთიც
დიაკვანი.

იმ დღეს, რა დღესაც უნდა ჩამოესწროთ დამნაშავენი,
კერზთ თავუანის მცემლებს ინდოეთში დიდი დღესასწაუ-
ლი ჰქონდათ, რომელიცა უნდა გადაეხადნათ შეიდანსედ.
ერთი ეს მიხესი იყო, რომ მეორე დღეს დიდ ძალი
სალხი შეიერებოდა შეიდანსედ ზე მეორე, ეს მიხესი,
რომ ორი ძელი იყო აძართული, ორთა დამნაშავეთა
ევროპელების ჩამოსასწრობლად. დიდი სმაურობა, ეა-
უანი ზე სინარული იყო მრთელს მადრასში ამ ორ სა-
განსედ.

V.

კაბრიელის ზე კლერბსის დასწრობის დღის წინა
ღამეს, მადრასის ქალაქში არც ერთს კაცს ძილი არ
მოსულია, ეს ორნი დამნაშავენი უნდა ჩამოესწროთ დი-
ლის მეშვიდე საათსედ.

მეორეს დღეს დილით, იმ აჭრელებულს ურიცხვ
სალხში, შეიძლებოდა დაენახა კაცს, ორი სწილენძის თავი,

რომელთ თვალები ცუცხლსავით ელვარებდნენ, სისარუ-
ლით უაუანებდნენ & აქებდნენ მსაჯულებს, რომ ასე სა-
მართლიანათ ასრჩობდნენ ამ ორთა მართალ ვებაწვილ-
კაცებსა. ერთი იმათგანი იყო გიულ-აბი, სოლო მეო-
რე პირზური.

ბოლოს მზის ამოსვლამ განანათა ელვასავით მღე-
ლვარე ხალხი & ვრცელი მოედანი, რომელსედაც ამა-
რთული იყო ორი ძელი. ამ ძელითგან რამდენსამე
ბიჯსედ მოშორებით იდგნენ გიულ-აბი & პირზური,
რომელნიცა მოუთმენლივ & სისარულით უუურებდნენ იმ
მსრისაკენ, საიდგანაც უნდა მოეეჳანათ ეს ორნი დამნა-
შაჳენი; მაგრამ დრო გადიოდა & ჳერ კიდევ დამნაშაჳე-
ნი არა სჩანდნენ. დეჳურნი ოფიცარი, რომელიცა ძე-
ლებსან იდგა მოთმინებისაკან გამოდიოდა იმდენის ლო-
დინით & მალმალე უუურებდა ხან ქალაქის საათს &
იმ გზას, საიდგანაც უნდა მოეეჳანათ კაცის ძეკლელები.
ზოგჯერ გაძოხნდებოდნენ ორნი თუ სამნი ჩაფრები იმ
გზითგან მომავალნი ჳენებით, ხალხს ეკონა წინა კაცები
არიან, მოჳეჳათო & ერთს აღიაქოთს შექნიდნენ, მაგ-
რამ ეს ჩაფრები თაჳიანთ გზასედ გაიულიდნენ & დამ-
ნაშაჳენი კი არა სჩანდნენ.

აი, დალაბანდის დაჳგრის სმამ აცნობა ხალხსა, ჳა-
რის მისვლა, რომელიცა უნდა შემორტემოდა სასრჩო-
ბელა ძელებს & ჰატარა ხანს უკან შემოერთეჳ ეს ჳარი,
იმ ორსა ძელსა. ამ დროს, ხალხის შუაგულს გამოაპო
ერთმა ეასხმა ცხენის ჳენებით, მივიდა პოლიციის ჩი-

ნოვნიკთან ზე მიართო კონვერტი, იმან გასსნა რა ეს კონვერტი ზე წაიკითხა, უბძანა იქ მეოფთა ზოლიციის სალდათებსა ზე მაშინათვე ააკრეფინა ის ორი ძელი.

გოულ-აბი მაშინათვე მიიჭრა ჩინოვნიკთან ზე დაუწყო კითხვა, შეეტყო თუ რა ანბავი იყო ესა, — იმან ჰასუსიცი არ აღირსა.

შეიქნა ხალხში ვაჟანი. მკლებს წაართვეს ჰირითგან ცხვრები! ცისითგან დაცალეს საზბასანი ზე ამის სმა-ზედ ხალხი რა დაიძალა, ეველანი წავიდენ თავ-თავის სახლში. გოულ-აბი ზე მიწაური აკრეთვე გაერევნენ ამ ხალხში. შიშის სიკუდილმა მოიცვა იმათი გული ზე იგრძნეს, რომ რაღაც კეთილი არ იყო იმათ თავისათვის. ისინი ჩაცმულნი იუვნენ სოფლურის ტანისამოსით ზე როგორც ხალხი დაიძალა, ორნი დაადგნენ გსასა, მიეცნენ ტეეს იმ იმედით, რომ რაც რამ ქალაქში მოხვდებოდა, შეატეობინებდა მსვერავი კაცი, რომელიცა განკებ აქ დააგდეს, — რა იყო მიხესი რომ, ეს ორი ძელი აკრიფეს ზე აღარ მოსდა დამნაშავეების დასწრობა?

იმ დილით, ძალიან ადრე, ასე, რომ ცისკარმა თავი ამოყო, მდიდარი ინდოელი, სასულად ტალაიპერი, ესე იგი, დიდი მამასახლისი იმ ქალაქისა, ნამდვილი მმა მუნუსემისა, მივიდა გენერალნი ჰროკურორთან, რომელმაცა გაიღვიძა, მწუსარეს ევირილით მამასახლისისა. როდესაც მოახსენა მოსამსახურემ, ჰროკურორს არ უნდოდა მიღება, რადგანც ჯერ ადრე იყო ზე შუადღემდინ არაზვის იღებდა, მაგრამ როდასაც ნახა ტალაიპერი

უვიროდა მწუსარეს სმითა ზე ძალათ იწეოდა კაბინეტში ზროკურორთან, მაშინ მეტი გზა აღარ იყო, სხუა არა იუოსრა უნდა ამისათვის ეცა ზატოვი, რომ ეს კაცი მრთულს ქალაქში ზირველი კაცი იყო.

ტალიანზერი ვეროზიულად ჩაცმული შევარდა ზირ ზე ზირ ზროკურორის სზალნაში; სასიკუდინე სიუვითლით დაფარული იყო იმისი ზირი.

— მართლ-მსაჯულებას! მართლმსაჯულებას! უვიროდა ინდოელი, მართლმსაჯულებას ვითხოვ თქუწნგანა!

— უოველთვს იზოენი! მიუგო გენერალნი ზროკურორმა.

— კლერბს ზე კაბრიელს ასრჩობენ?., ჰკითხა ტალიანზერიმ, მთრთოლვარეს ტუჩებით ზე კანკალის სმითა.

— დიას, ასრჩობენ, რამდენიმე საათის შემდგომს.

— ისინი მართალნი არიან!

— იქნება, მაგრამ გადაწედა უნდა დაიხვრჩნენ.

— ჯერ სომ ცოცხლები არიან... სომ ცოცხლები არიან?

— ცოცხლები არიან, მაგრამ, რაკი განახენი შედგა, თუნდა შეკვდრები უოფილან, სულ ერთია...

— ოჰ! მადლობა ღმერთს, მაშ არ მოკვდებიან!... თხუთმეტი წელიწადი ვიუავი ამ ქალაქის მამასასლისად ზე როგორც ახლა თქუწნ აღსრულებთ, ისე მე ვაღსრულებდი მართლმსაჯულების თანამდებობასა... მე მუნუსემის ნამდვილი მმა ვარ ზე, როდესაც მოვდივარ გავანთავისუფლო ორი მართალი სული, რომელნიცა უნდა

დაასრინონ, რასაკურეულია უნდა მომისმინოთ.

— თქვენ ჩემო სუფარელო, ტუუილათა სცდებით და დროსა ჰკარგავთ, მიუგო მოსამართლემ: თქვენ ანობთ, რომ ვითომც კლერბსი და კაბრიელ მართალნი იყვნენ?.. მერე წაიკითხეთ, გუშინ სამსჯავროში რაც ვილანჯარაკე?

— არა, არ წამიკითხავს.

— კიდევ ეგ არის რომ არ წამიკითხავს! რომ წამიკითხნა, არ მოხვიდოდი და არ გამაღვიძებდი ამ დროსა!... აი, გახეთი, ამაში არის დაბეჭდილი, რაც ვილანჯარაკე, გთხოვ წაიკითხო.

— ეგ ძალიან კარგი, ზატყვემულო, ბატონო, გენერალნი ჰროკურორო, მაგრამ თითონ მუნუსემი რომ მოსულიყო თავის ფესით ახლა და ეთქუბ, ეს ორნი კაცი მართალნი არიანო, მაშინ რას იტყოდით?

მოსამართლემ უკან დაიწია და კელითგან გახეთი გაუარდა.

— როგორ! მუნუსემი, შენი ძმა, მამ მკვდარი არ არის? წარმოსთქუბ ჰროკურორმა იმ ხმით, რომელშიაცა სჩანდა, თითქოს შეურაცხ ქმნილიყო, თუ რათ მოტუუვდა მუნუსემის მოკვლით და ტუუილათ რათ ილანჯარაკა სამსჯავროში.

— საუბედუროთ ჩემი ძმა, მართალია მოკვდა ჩვეულებრივის სიკვდილით, დასამტკიცებლათ ამისა, აი წიგნი, რომლით მართლდებიან კლერბსი და კაბრიელი, სოლო მტუუნდებიან სხვანი.

— ვინ დაწერა ეს წიგნი?..

— თითონ ჩემს ძმამ მუნუსემიძე.

— თუთან იმან, ვინც მოკუდა?

— დიას.

— რას ანობთ? რასა, უფალო ტაღაინჯერი?.. ჰირ-
ჯვარი დაწერე! სომ არ გავიყვით?

— აი წიგნი, ინებეთ, წაიკითხეთ. გუშინ ჩემის ძმის
კაბინეტს რომ ვარჩევდი, მაშინ ეს წიგნი ვინაოვნე იმის
სტოლზედ. ეს წიგნი არის თქუტუნს ზე ჩემს სასველობა-
ზედ. დრო ძვირფასია, ღუთის გულისათვის, წაიკითხეთ
ჩქარა!

მოსამართლემ მსრები აიწივა ზე დაწეო კითხუა.
ის წიგნი დაწერილიყო იმ დღის წინათ, რა დღესაც
მუნუსემი წავიდა ფოცსვერებსზედ სანადიროთ. აი რა
ეწერა იმ წიგნში:

„საუჭარელო ძმაო,

„ჩუტუნ სვალ მიფდივართ რაუნანის სეობაში ფოც-
სვერებსზედ სანადიროთ. აკერ ერთი მრგვალი წელიწადი
იქნება რაცა ვცსოვრებ ორ კაცთან, რომელთაცა უნდათ
ჩემი დაღუბა ზე ცდილობენ რამ მომიხერხონ; მაგრამ
მე ვცდილობ ვინაოვნო შემთხვევა, გამოვაშკარო ეს იმა-
თი სასისღარი განსრასვა ზე მაშინ იმედი მაქუტუნს გავა-
მტვერო ფეს ქვეშ, როგორც შსამიანი გველები. ჩემ სა-
უბედუროთ მე ვიცი მსოლოდ სოგი ერთი იმათი ბო-

როტ-განსრასვა, ზ ვეცდები, შიუცე შემთხვევა, ეს თავი-
ანთი ბოროტი განსრასვა, მოიუვანონ აღსრულებაში,
აკერ სამი თვე იქნება, ძალას მატანენ, წავიდეთ ფო-
ცხვერების სანადიროთაო,—ამაში ეჭვი მაქვს, რადგანც
ესლა, ეგება ამ დროს ჩაიგდონ დრო ზ როგორმე და-
მღუპონ. სვალ სანადიროთ მივდივარ, ჩუწნ მონადი-
რეებში ბევრი მშიშარა იქნება, ამათგან არც შემწყობას
მოვითხოვ, არც მტრობასა; ზირველად, იმედი მაქვს ჩე-
მის თავისა, ზ მეორედ ორის უმაწვილის-მოგზაურისა-
ანგლიჩანის ზ ფრანცუზისა, რომელნიცა არა მკონია
მიუდგნენ ამ ბოროტის მომქმედთა. რაც შეესება ჩემს
მოსამსახურეებს, როგორც ინდოელები, ამათი მისუიღვა
ძრეულ ადვილი არის ოქროთი.

„ჩემს მტრებს ჰქვიანთ, ერთს გიულ-აბი ზ მეორეს
მიწაური. ამათგანს ზირველს უუქარს ჩემი ცოლი ზ
მეორეს რაღაც დანაშაული უქმნია თავის ამხანაგთან
ერთად ზ ყოველი ფერში შველის, მაშასადამე, თუ ამ
ნადირობაში ამიტედა რამე, ამისი მიზეზნი იქნებიან
ინდოელები გიულ-აბი ზ მიწაური, იმედი მაქვს, მარ-
თლმსაჯულება არ დაიდუმებს ამასა.

მუნუსემი.“

რად დასრულა წიგნის კითხვა, გენერალნი ზროგურო-
რი ატრიალებდა კვლამი ამ წიგნსა, მერე აიღო გახეთი,

რომელიცა დავარდა, გადაიკითხა ერთი კიდევ რაც ელბ-
 ჰარაკნა სამსჯავროში, შეამოწმა მუნუსემის წიგნთან,
 წამოიღულულა რაღაცა უთაბოლოთ ჭ ბოლოს
 სთქვა:

— ეკ ძალიან კარგი ბატონო ტალიაძე, მაგრამ,
 სწორეთ დარწმუნებული ხართ, რომ ეს წიგნი შენის
 ძმისაგან არის დაწერილი? ნამდვილად იმისი კელი არის?

— რას მიბრძანებთ ბატონო! როგორ არა ვარ და-
 რწმუნებული!... აი, ინებეთ, გასინჯეთ, სსუაც ბევრი წი-
 გნები მაქვს ჩემის ძმისა, ნახეთ თუ არა ჭკავს ამის წი-
 გნებსა... მოიწვივეთ მადრასის ვაჭრები, რამდენიც
 თქვენნი ნება იყოს ჭ ახვენეთ, თუ იმისი კელი არ
 იყოს.

— იცი რა ბატონო ტალიაძე, ამ გვარ საქმეში
 დიდი სიბრთხილე უნდა კაცსა... მე ძალიან კარგათ
 მესმის ჩემი თანამდებობის ვალი... ჩემი ლაზარაკი სა-
 სამსჯავროში... განახენი... ახ, დიერთო!.. ახლავე გაუ-
 კსავნი ვაჭრების მოსაუვანად...

— ჯერ უბძანეთ, შეაყენონ განახენის აღსრულება...

— ოჰ, ნუ შეწუხდებით!... კიდევ ბევრი დრო კვიძებს
 წინა. ზროკურორმა ზარი დარეკა, შემოვიდნენ ორნი
 მსახურნი, ზროკურორმა გაკსავნა ისინი ზოგი ერთი
 ვაჭრების მოსაუვანად, მინამ მოვიდოდნენ, კიდევ რამ-
 დენჯერმე გადაიკითხა, თავისი ნალაზარაკევი გასეთში ჭ
 რა თითი დაადო იმ სტატისას, სთქვა.

— ეს კარგი, მაგრამ აქ ცხადია!.. ჩემი ნალაზარაკე-

ვის დარღვევა ყოვლად შეუძლებელია!. მე დავამტკიცე ნამდვილად, როგორც ორჯელ-ორი ოთხსა იქს, ისე!.

—დიას! ეუბნებოდა ტალაიზერი,—მაგრამ ჩემი ძმის წიგნი...

—ოჰ, ეგ წიგნი, სწორეთ ჭირი არის!.. ნუ ჩქარობთ, უფალო... გუშინ სამსჯავროში ექვსნი მსაჯულნი იუვნენ, მეც მეშვიდე ვიყავ: შვიდნი კაცნი, ერთის ახრისანი ვართ, აბა კარვით იფიქრეთ!.. შენ დალოცვილო, ბრძეები ხომ არა ვართ!.. ეს არის ძნელი, რომ იქ არ იყავი ხალხში ზე უურს არ გვიგდებდი, როდესაც მე დავიწვე ლაპარაკი!.. მერე რა დიდი ხალხი იყო იქა...სა-უკეთესო სასოგადოება მრთელი სასოგადოება!.. თანახმა შეიქნა ჩემთან...

—დამნაშავეთა აღვიარეს?

—რასაკვრეულია არა.... მერე, როდის მომხდარა რომ დამნაშავენი გამოტყენილიყვნენ როდისმე?.. ჰო, იქნება მაშინ გამოტყდნენ, როდესაც ჩამოახრჩობთ: კაცის აკებულება ასე!

ამ დროს მოვიდნენ ვაჭრები, მუნუსემის კელის შესამოწმებლად ზე ვეელამ ერთობ აღვიარეს, რომ ის წიგნი ნამდვილად მუნუსემის დაწერილი იყო.

—მოუწოდეთ მრთელი ინდოეთის ვაჭრებსა, სთქუა ტალაიზერი, ზე ისინიც დამტკიცებენ ჩემს ნათქვამსა.

—იქნება... იქნება ზატყვემულო!.. მაგრამ თქვენნი ძმა...არც თუ გასაკვირეულია!... შეიძლება მოტყუებული-ყო; გიულ-ახი ზე მირზური მართალნიც ყოფილიყვნენ...

ანობდნენ, თქუტნი ძმა ძალიან ეჭვიანი უოფილა; უეჭველია, რომ....

— უბძანეთ მოფიდნენ პირპური ზ გოულ-აბი... მოიწვიეთ თითონ მუნუსემის ქვრივიცა... ზ ძაძინ თანახმანი შეიქნებით, რომ კლერბსის ზ გაბრიელის დასწრობა არასკვით არ შეიძლება; ამასთანავე საჭირო არის, საქმე კვლახლად გაინსრიკოს. თუ რომ მუნუსემის წიგნი გუძინ სამსჯავროში წაკითხულიყო, ძაძინ მსაჯულების აწრი სრულებით სსუა იქნებოდა, ეკ უეჭველია!

— არა, არა! მერწმუნეთ თქუტნი ძმის წიგნი ვერ დაასრულებდა იმ ლაზარაკის ძალასა, რაც ძალა ჭქონდა ჩემს ლაზარაკს გუძინ სამართალში. იქ იყო ერთი პოლიციის ნაჩინოფნიკარი, გაკვირვებით ჰირი დაელო ზ ისე მიუწრებდა, რომ გენასა, ვინც უწრს მიგდებდნენ, სულ სასესედ ფერი შეეცვალათ გაკვირვებით. არ უნდა აჩქარდეთ... აი ასლა გავესაზნი გოულ-აბის, პირპურის ზ თქუტნის რძლის მოსაუვანად... მუათა ვარ, თქუტნითვს ეველა აღვასრულო... მაგრამ დარწმუნებულნი ბძანდებოდეთ ამასედ, რომ კლერბსი ზ გაბრიელ ნამდვილად დამნაძავენი არიან.

— არ არიან დამნაძავენი! ევიროდა ტალაიპერი; მე გავცემ იმათ მაგიერ ჰარუსსა; მე ამიუვანეთ თავდებათ, დამიჭირეთ ციხეში ზ თუ ისინი მართალნი არ გამოვიდნენ, მეც იმათთან დამასწიფეთ....

ტალაიპერი ისეთის დარწმუნებულის სძით ლაზარაკობდა, რომ პროკურორსაც ლმობიერი გული შეექნა.

იმან სტოლსედ დასდვა გასეთი, გაიარ- გამოიარა სა-
მჯერ; აიღო ერთი თაბასი ქაღალდი, დაწერა სედ რა-
მდენიმე სტრიქონი, გაკსაფანა ჩაფარის კელით ჭ თითონ
რა მიუბრუნდა მუნუსემის მძას, უთხრა:

— აი, უფალო ტალაიპერი მე უბძანე, დამნაშავე-
ების დახრწობა გადადონ სვალამდინ.... ახლა მე ვიცი,
რაშია ც არის ძალა: ახლა თოგორც გამოდის, ისინი კი
არ არიან კაცის-მკვლელები, ოთხნი არიან! ორნი კე-
ლში გუფანან, იმ ორთაც დავაჭერინებ. ახლა კი მშვი-
დობით! მაგრამ სიბრთხილით იუაფით, რომ კლერბსის
ღ კაბრიელის დანაშაულის მონაწილეთა არ შეიტყონ!

— კიდევ მოგასხენებ, რომ კლერბსი ჭ კაბრიელ მა-
რთაღნი არიან.

კენერაღნი ჰროკურორი მცბიერის სახით შევიდა მე-
ორეს ოთახში, ორი საათის შემდგომს, როგორც შე-
მოთა ვთქვით, ძელები აკრიფეს შეიდნითგან.

კიულ-აბის ჭ მირზურის სახლები იმ დღესვე და-
ჩსრიკეს, რა საკვრეულია რომ ვერ იპოვნიდნენ, მაგრამ
სამნი მუნუსემის მოსამსახურენი მაშინათვე დაიჭირეს
ღ წარუდგინეს კენერაღ-გუბერნატორსა, ლორდს კორ-
ნეაღის, რომელთანაც მოვიდა ჰროკურორი ამავე მი-
სესით. ეს მუნუსემის მოსამსახურენი მაშინათვე გამო-
ტყდნენ, რომ სიცრუით დააბეჭდეს კლერბსი ჭ კაბრიელი;
ამასთანავე აღვიარეს, რომ ისინი მისუიღულიყვნენ კიულ-
აბის ჭ მირზურისაგან, მუნუსემის სასიკუდილოთ.

— ცხადია; სთქვა ჰროკურორმა. რომ ეს ინდოელები

არიან დამნაშავენი, მაგრამ მაინც ამითი არა მართლდებო-
ბიან გუშინდელნი დამნაშავენი; მე ჩემის ლაპარაკით
კიდევ დავაძტვიც...

ლორდ კრანვალისმა ამ სიტუვასზედ შეაუენა ჭ დაუ-
მატა, რომ იმას სრული საბუთი აქქეს არ ეჭვნულებ-
დეს ამათ სიმართლესზედ ჭ ამისათვის უნდა მიეცეთ თავი-
სუფლებას. მასუსად გენერალნი ჰორეურორმა, თავი, დანა-
ნებით გაიქნივა, შემდგომს თავი დაუკრა იმის ნიშნად,
რომ იმას არა აქქეს უფლება წინააღმდეგად წავიდეს მი-
სის მაღალ აღმატებულების უფლის გენერალგუბერნა-
ტორისა, მაგრამ იმის ასრთან კი, სრულებით თანახმა
არ იყო.

კლერსმა ჭ კაბრიელმა თან წაიუვანეს ტალაიპერი
ლორდ კრანველისთან მაღლობის მოსახსენებლათა, რო-
მელმაცა გამოუცხადა თავისი შეწუხება ამ კვარის
შემთხვევისათვის ჭ უთხრა, თუ რომ საქმე გა-
უჩნდებოდათ რამე, მოემართათ იმისათვის. ეს ემაწვილ-
კაცნი, მოგზაურნი, რა გამოვიდნენ გარეთ, ჩაისსა ტა-
ლაიპერიმ ეს ორნივენი ტრასტრევიანდში ჭ წამოიუვანა.

—საითკენ მიგუევართ? ჰკითხს კლერსმა.

—განა არ იცით, მუნუსემის სასახლეში, მიუგო ინ-
დოელმა.

—ესე იგი, ჯოჯოხეთითოვან ჰირ ჭ ჰირ სამოთხეში,
მიუგო კაბრიელმა.

—სცდებით, წაუხურჩულა ანკლიჩანმა, ჩქვან მივდი-
ვართ ცუცხლის აღში.

გაბრიელმა ამ სიტუეაზედ ამოიხსნა.

VI.

რომელიც კონიერი კაცი არი, ის ყოვლის-ღონის-ძიებით უნდა ცდილობდეს აღარ შესუდეს იმას, რასაც შეხუდრია დიდის სიამოვნებით ზე კმაყოფილებით. ბედნიერი იქნებოდა, რასაკვირველია ის კაცი, რომელიც ამ შემთხვევაში უკან არ მოიხედავს, ზე ძარბის რაც ძალი ზე ღონე აქვს, თუნდა რომ სამოცი ათას ვერს ქუჭუნის სიმრგვლეს შემოუვლიდეს.

როდესაც ჩუწნი მოგსაური მსწავლეულები მოვიდნენ ტინეველის ტბის ნაპირს, სადაცა იდგა მუნუსემის მძუჭნიური სასახლე, იქ არ დაუხუდა გაბრიელს ისა, რასაცა ეძებდა. გვეამ, როგორც ქვრივმა გადაწვიტა, რომ უნდა რამდენიმე თვე ეცხოვრა განმარტოებით, ზე ამისათვის დარჩა მადრასში, სადაცა ჭქონდა ზატარა უბრალო სახლი.

ტალაიზერის შემწეობით, კლერბსი ზე გაბრიელი დასახლდნენ აქ. როგორც რომ თავიანთ სახლში. სულგრძელი ინდოელი ცდილობდა ყოვლის მხრით ეცა ამათათვის ზატვი, რომ გვება ამითი დავეწვიებინათ ცუდი შემთხვევა, რომელიცა თავზედ გადახდათ, ზე ამასთანავე გადაეხდა ის სიკეთე, რომელიცა ემაწვილ კაცებმა აღმოუჩინეს მუნუსემის უბედურების დროს, მდინარე ლეჩმის კიდევად. როდესაც აქ კლერბსმა დაჭეო ზე ნასა

თავისუფლათ თავისი თავი, ის შეუდგა გულ დაიძვებოთ თავის მკსავრობის საგანსა, ესე იგი „მაღაბარის ისტორიის“ მებნასა ჭ ამის მიხეზით სწხრეკავდა მუნსუემის ბიბლიოტეკასა; გაბრიელი კი დაიარებოდა, ახლოს ტეეში, ვეები ეზოვნა ის იძუიათი ფრინველი, რომლისათვისაც გამოვეზავნა, მუსეუმის მსწავლეულ სასოგადოებასა.

ერთხელ დილით, კლერბსი რა იყო ჩაცმული სა-მკსავროთ, შევიდა გაბრიელთან ჭ ესაღმებოდა, ის ეუბნებოდა, რომ მიდის ტრანკუბარის ქალაქში იმ კელნაწერი წიგნის მოსაზოველად, რომლისათვისაც გამოგზავნილი იყო ლონდონითგან. გაბრიელ ველარ გაჭეუბოდა თავის ამხანაგსა, იმისი ბედი ჭ უბედობა მაგრათ დაბმული იყო კეპას ბედთან, ჭ ეს კეპაც ჩქარა უნდა დაბრუნებულყო. —

— მე დიდხანს არ მივდივარ, უთხრა კლერბსმა ჭ თან მოუჭირა კელი გაბრიელსა, ჭ არცა მოგემბნი კელნაწერ წიგნსა, ვაი იმას, ვინც დაეკებს რასმეს! თავისდღეში ვერ იზოვნის. მე ისე მოვიუეან საქმეს, რომ ის „მაღაბარის ისტორია“ არის რაღაც ჯანაბა, თითონ დამეკებდეს მე თავისის ფეხებით, მშვიდობით.... ჭ კახსოვდეს ეს, რომ აღარ გაბედო ფოცხვერებსედ სანადიროთ წასულა.

— მშვიდობით კლერბს, უთხრა გაბრიელმა; ვინმლო ჩქარა დაბრუნდე. აქნება შენ მოსვლამდინ, მე კიდევ ქმარი შექმნილიყო მშუწნიერის კეპასი.

როდესაც გაპორდნენ ერთმანეთს ეს ორნი მეგობრები, გაბრიელ მოუთმენლივ მოელოდებოდა გვეასა ზე ეოველ-საღამოხედ, რამდენჯერმე ამოიხსნებდა გულის სიღრ-მით, რომ წადილი ვერ უსრულდებოდა. ზე ხან, როდესაც ტალახიერი დაბრუნდებოდა მადრასითგან, ეტეოდა ემაწვილ-კაცსა:

— მე ზე ხემი რძალი, ძრეულა ვუხუხართ, რომ ვერ გამლევთ სიამოვნებას ზე ვერ გატარებინებთ ღროსა, მა-გრამ თქუწნ თუთან უკეთ გესმით, რომ ამისი მიხეხი ჩუწნი მგლოიანრობა არის. მოითმინეთ: ინებებს ღმერთი, მოვალთ მალე ზე კარგს სიამოვნებას გახვენებთ. —

ამახედ გაბრიელი ეტეოდა, რომ ის ძრეულ კმაყოფილი არის თავის მდგომარეობით ზე მოსარულია, რომ აქ თავისუფლათ დაექებს იმ იძუათს ფრინველს, რომლისათვისაც მოსულა ზარიჟითგან.

რამდენიმე ხნის შემდგომს გაბრიელმა მიიღო კლე-რისისაგან შემდგომი წიგნი, რომელშიაცა იწერებოდა.

„ქ. ტრანვერს. 5 იუნის 18. . . წელსა

„საეუხარულო გაბრიელ,

„ჯერ კიდევ აქამდინ არ შამხვდა ბედნიერება, მე-ზოგანა ის იშუათი კელნაწერი წიგნი, აქ მახვენეს რა-ღაც დაშამათული მთა, იქ არისო, ბეერი ვუძებე ღრე კლდეში, მაგრამ ვერას გავსდი, მოვიღალე ზე ასლა სწო-რე კითხრა მე იმისი ძებნის თავი აღარა მაქუხს, მოდი ამის შემდგომს ენდე კაცსა, დღეის ამას იქით ვუვლას ძებნას თავი დავანებე.

„ამ დღეებში რამდენიმე ანგლიჩანებმა, მიმიწვიეს კოფსებზედ სანადიროთ კაპერის მდინარის კიდეზედ, იქ აშობენ ვითომც გამოქვაბულს კლდეში, ფოცხვერებს გაეკეთებინოთ კლუბი, რაღაც დანგრეულს ცისეში, მაგრამ ვერ მაცდინეს ზ ვერ წაველ, ეშმაკმა წაიღოს იმ-ათი თაფი!

„მომწერე წიგნი ტრანკებარში ერთსელ, ამისათვის რომ ძალე მომიხდება ზირის-ზირ მოსვლა ზ თქმა: მიუვრსარ ერთგულო მეგობარო.

„ედუარდ კლერბს.

ზასუსი გაბრიელისა ის იყო, რაც რომ შემთხვეოდა იმას კლერბსის წასვლის შემდგომში. აი ესა:

„საუჭარელო კლერბს,

„მე მივიღე შენი წიგნი ზ ძრეელ ვისიამოვნე; ამ წიგნის შემდგომს გამახარა ერთმა შემთხვევამ: გევა აქ არის.

„გუშინ, როდესაც შუადღითგან ზირველ საათსედ მოვდიოდით შინ ნადირობითგან, ორნი მოწინავე კაც-ნი ცხენის ჭენებით მოცვივდნენ ზ კვითსრეს, რომ ტინეველის ნიმუხა მოდისო. ტალახიერი გამოვარდა ზ და-ეშო გზისაკენ მისაკებებლად. რაც მე შემეხება, ისე და-ვიკარტე ზ ჭკუითგან შევიძალე, რომ არ ვიცოდი საი-

თკენ წავსულიყავი. ბევრი ვინატრე, გეგბა ფრინველი ვიყო, სადმე ხის ტოტსედ შემოვჯდე და იქიდან უურო მეტი.

„შესავალ კარებთან დადგა ორი ტრასტრეფანდი; ერთის ტრასტრეფანიტგან გამოვიდნენ გეგას მოხსლეები, მეორითგან თუთან გეგა, მხოლოდ მე კი ვერ დავინახე ამისათვის, რომ თვალები როგორღაც უნებლიეთ დამეხუჭნენ, მინამ ვერ გავასილე, მინამ ტალაიწერიმ გელი არ მაძვიდა და არ მიმიყვანა მშუწნიერების ღმერთასთან. მაშინ იქ მე ვიგრძენი, რომ აითქოს დედა მიწა ჩემ ქუწმ ირეოდა; სული შემეკუბდა და აღარ მახსოვს, თუ როგორ სიტყუა არევით დაუწეე მისალმება, არც ის მახსოვს თუ რა მიწასუსა.

„მაშინ მივხვდი მხოლოდ, რომ ჩემი სვე დაბმული იყო საუკუნოდ იმის ბედისწერასთან, რომელიცა შექმნილი იყო საკუთრად ჩემთვის. სხუამ შეისაკუთრა ის, მაგრამ ის სხუა მოკუდა, მაშასადამე როგორც გასათხოვარი ქალი, უნატრონო არის და ეს უნატრონი დარწმუნებული ვარ, მე უნდა ვიყო.

„ჩემ ბედობასედ, ეს ჩემი არევა, ვერავინ შენიშნა ამისათვის, რომ ვეელანი ამ გეგას უურებდნენ და როდესაც მეც სხვასავით ამას დაუწეე ურება, მაშინ თვალები ვეღარ მოვაშორე.

„როდესაც შევიდა სასტუმროს ოთახში, ეს დაჯდა მდივანსედ, სადაცა მეცა და ტალაიწერიც მიგვიწვია დაუმსდარვიავით იმის გვერდსედ, მე მუსლების კანკალით

მიუელი. სარკვემ, რომელიცა ეკიდა, ზირ ღ ზირ, დამანა-
სვა ჩემი თავი, რომ ვიუხვი ფერმკრთალი.

— მე ველოდი ამ შემთხვევას, სთქუა გვეამ, რა მა-
მიბრუნდა მე, -- მინდოდა გამომეცხადებინა თქუწნდვს ჩემი
მადლობა, თქუწნის კეთილშობილურის მოქცევისათვის
მდინარე ლეჩხის კიდევსედ. ახ, როგორ დამაფიქრა კენე-
რალნი ზროგურორის უშესაბამო ქცევამა, რომელითაც
მოგადგათ იმდენი უსიამოვნება.

„ჩემი ენა კიდევ აირივა. ჩემს ბედობასედ ამას ვგონა
რადაცა ვთქვი ღ წარმოსთქუა:

— ჩქარა დაბრუნდება თქუწნი მეგობარი უფალი
კლერბსნი?

— ჩქარა, მიუკე მე ხმის კანკალით.

— უფალი ედუარდ კლერბს ჩინებული ემაწეილი
კაცია, განაგრძელა იმან, რა აუმაღლებდა ხმას თვთო-
ეულს სიტუქსა. ჩემს ქმარს პრიელ უუქარდა ისა.

„აქ მე ვიგრძენი, რომ ამ ორმა სიტუქამ „ჩემი
ქმარიო“ გაჭკმირა ჩემი გული, როგორც ორმა ბასრმა
ხანჯალმა. ადრე რომ ეთქვა ვისმეს ეს სიტუქა ჩემთვის,
არ ვიგრძნობდი რომ ასე დაასწეულებდა ჩემს გულსა.

„ამ სიტუქების-თქმასედ, მადრასითგან მოვიდნენ
ორნი ადვოკატნი, მუნუსემის არეულის საქმის გასაძა-
რთვათ ღ ამ შემთხვევამ გამომიყვანა არეულის მდგო-
მარეობითგან.

„შემდგომს შეველით სადილის საქმელად. ზურის სა-
ქმელს სტოლსედ დაფსხედით ხუთნი, ტალაიპერიმ და-

უწყო ლაპარაკი ადვოკატებს; მე ვიყავი თვესისა შსვა-
ვსად მუნჯად, ზე ეს თითქოსო მოსწონდა გეგასა. დედა-
კაცებს ამ ვარი ქცევა ძრეულ მოსწონთ. ძალიან უსა-
ძარტლოთა სჯიან, რომელნიცა ანობენ, ვითომც კა-
ცი უნდა ცდილობდნენ, რომ დედაკაცებს მოეწონნენო.
ზოგჯერ კაცი უნდა იჯდეს ჩუმათ, სსჟანი რომ ლაპა-
რაკობენ ზე ეს ძრეულ მოსწონთ ქალებსა.

„შენ იტყვი რომ მე დიდების მოეგარე ვარ, რადგანც
არასფერს გიმალავ, როგორც ჩემს მეგობარს. მე ასე
მგონია რომ, ეს საოცარი ქალი ჩემთან გულგრილად
არ არის; მაგრამ ესეც კი უნდა ვსთქუა, რაც მოსულა,
მეტის ტრფობით ზე სიუჟარულით ისე დავდივარ, რომ
გული მეწვის, თითქოს ცეცხლი მეკიდებაო.“

„მშვიდობით კლერბს! დაბრუნდი ჩქარა. შენ რომ აქ
იყო, მაშინ უფრო იმედი იქნება.—შენი მეგობარი
გაბრეულ ნ...“

„ტ. ბ. გიულ-აბ ზე ძირჳური დაქმალნენ ჰოლი-
ციასა, ზოგნი ანობენ ჰონდიშერიის ნავთსადგურთან
არიან სადღაცა დამალულნიო, ევროპიულად ჩაცმულე-
ბიო; ზოგნი ანობენ ბატავიაში ივენენ ვითომც დამა-
ლულები.“

„ნუ წახვალ დჳთის გულისათჳს ფოცსვერებზედ სა-
ნადიროთა,ამ მსეცის სახელის სსენებაზედ თავს ზარი
მეცემა ზე ტანში ჟრუანტელს მასსამს.“

„ჩემი უცნაური ფრინველი, რომლისათჳსაც გამო-

სწილონი! რომ სწილოს ამკსავსა ეს თავი, გულ და-
 მშვიდებით რა შორდებოდა ამ ფანჯარასა, უცებ ამ უ-
 ცნაურის თავითგან შემოესმა ჩუმი ხმა, თითქოს წაიჩუ-
 რნულაო, ისე რომ ამ ხმამ მოაწივა გაბრიელის ეურბ-
 მდისინ. გაბრიელმა ამის შემდგომს დაინახა რომ ვარ-
 სკულაგებისგან განათებულს კუთხისაკენ ტბაში, ვიღაცა
 თითქოს მოცურავდა; შემდგომს შეინძრნენ იმ ხეების
 ტოტები, რომელნიც იდგნენ ტბის კიდესედა; შემდგომს
 სრულებით დახუმიდა ჭ ეოველივე ეს მოლანდება გაქრა.
 ცხადი იყო, რომ გაბრიელის თვალთ წინ მოსვდა რა-
 დაც რამ საიდუმლო საშინელება: მაგრამ ვის შეეძლო
 ეთქვა, რა იყო ეს საშინელი საიდუმლოება! გაბრიელი
 მრთელი დაჟე იმ ფანჯარას არ მოშორებია: ის იცვა-
 ვდა ჭ დარჯობდა მშუწნიერს გეგას მოსვენებით ძილსა
 ჭ ამ ფიქრით ის იყო ბუნდერი. როდესაც გათენდა
 ჭ გაიარა მშუწნიერის ჭ დიდებულის ბადის სეივანში,
 რა შესვდა მებადეს ჭკითსა, თუ სად დადიოდნენ ჭ ლა-
 მით სად ინახავდენ სწილოებსა. მებადემ უზახუსა, რომ
 გეგას სწილოები აღარა ჭეგანდნენ, რაც იუენენ, სულ
 ერთიან აჩუქა ლორდ კლორვანისა ჭ ახლა აღარ ინა-
 ხავსო.

გაბრიელმა, დიდის ეურბდლებით გაშინჯა ის მსა-
 რე, სადაცა დაინახა კაცის თავი ჭ ჭხოვა რაღაც შირუ-
 ტვის თუ კაცის ნასიარულელებელი კვალი, ამასთანავე
 ხეების ნამტვრევი ტოტები. შირველად იფიქრა, ეს ანბა-
 ვი ეთქვა გეგასათუს, ან ტაღაიზერისათუს; შემდგომს

იფიქრს ვაი თუ ტინეველიის დამაშვენებელი მნათობი შეწუხდეს, შეეშინდეს ჭ ისევე მადრასში წაუიღესო. რა ეს იფიქრს, გადასწევითა რომ ეს შემთხვევა არაუის უ-
 თხრას ჭ როდესაც მოახლოვდა ის დრო დამისა, მი-
 ვიდა იმავე ფანჯარასთან ორლულიან კატენილის თო-
 ფით ჭ იუურებოდა იმავე მხარისაკენ, რა არის თუ კი-
 დევ მოხდება რამ, იმავე მინუტს ეძკერებოდა ტბასა.
 ამის წინათ მოაგონდა გაბრიელს ერთი აზრი, მივიდა
 სტოლთან, გახსნა დაბეჭდილი წიგნი, რომელიც კლერბს
 მისწერა ჭ ზედ კიდევ დაუმატა ორიოდუ სიტყუა:

„საუქარელო კლერბს, უველა დაივიწუე რაც რამ ამ
 წიგნში წაიკითხე ჭ იფიქრე ამ უკანასკნელ სიტყუებ-
 ზედ,—მოდო რაც შეგეძლოს ჩქარა, ჩემთჯს საჭიროა
 შენი შეგობრული დახმარება.“

(ზოგი მერე იქნება.)

გლესკაცო ძმაო რას გმინავს.

(რუსულითგან).

უძღვნი ელენა კერესელიძისას.

გლეს-კაცო ძმაო, რას გმინავს ადექ, იფან—
კარს გადგა ტურუბა შენ გასაფხული,

შენ მეხობელთა რა გაიღვიძეს,
მუშაობენ კარს გასურებული;

აიღე თავი, გამოიღვიძე,
აბა ჯერ ძმაო სედ დაისედე:

რა იუავ, რა ხარ ჭ რა იქნები,
აბა შენ ესოს კარგად გასედე.

კალოსედ არ გაქუს არცა ერთი ძნა,
ანბარს,—არც ერთი ჰურის მარცვალი,

შენ ველსედ დაჭეოს რომე ჰირუტევა,
დაისოცება მშიერ-მწეურვალი.

ეგ შენი ქოსი ოთხმოცის წლისა,
ბარბაცებს ისე, ვითა ბებერი,

აგვსებია შენ ესო ნაკვითა,
 შორით დაცვინის მოუვარე—მტერი.
 მოიგონე მძაჲ უმაწვილკაცობა,
 შეძინების დროს ეველგან რომ სტოდი,
 «მოხუცების დროს შინდა ცხოვრება»
 ამახედ ერთხელ არას ანობდი.
 ახლა იჯექი ფანჯარის წინა,
 მართელი დღე აგრე ჩაფიქრებული,
 შეშის დამჭრელიც არა გვევს შინა
 მავ შენ ქცევახედ იტანჯვის გული,
 დროა მოიძკა შენ ჰურის უანა
 აგერ, შესედე, მკიან ეველანი,
 დალბა მინდორსედ, თივა ნათიბი,
 არაუნა სჩანს შინ შემომტანი.
 რას გმინავს გლესო? მიდის ზაფხული,
 მალე დადგება მკაცრი ზამთარი,
 ვინც რა შევრიბა, აქუს შენახული,
 იმას აქუს მაშინ ზურგი მავარი.

ი. კერესელიძე.

ნოემბრის 10.

1870 წელს.

ეკიუტავია

შკითხველო, ჩემს სახლს რას დაცქერდი,
რას შემაძეურებ ჩაუიქრებული?

მეც ერთსულ შენებრ სოფელს დაუმღერდი,
შენებრ მეც ვიყავ ალუჯაუებული.

აწ რიგი მერგო, აქ კადმოუსასლდი,
აქ არის ჩემი მიწა, სახლ, კარი;

აქ ვდგევარ მკვიდრად, ვითა კლდე მუარნი
დ შენგი მანდ სარ მსოლოდ სტუმარი.

ი. კერესელიძე.

10 ნოემბერს
1870 წელს.

101 მიონბნეობ
1870

უკანასკნელი საათი.

თავი XXX

როდესაც მოამსაღებდნენ დეაკომოსა ზ ბერნადირ-
ნოსა წასაუვანად, იმ დროს მოვიდოდნენ ეარაულნი წა-
საუვანად ბეატრიქისა ზ ლუკრეციასა, რომელნიც წინა-
შე უფლისა მუსლთ მოდრეკითა ლოცულობდნენ ზ აკ-
რეთვე იმათთანა ლოცულობდა მოძღვარი კანუცინი, —
ღ ამ დროს მოძღუარსა შეატეობდნენ, რათა დრო იყო
წაუვანად ეშაქოტსება ბეატრიქისი ზ ლუკრეციისა. სა-
წვალთი მოძღვარი ვერ ბუდავდა, რათა გაემხილა ბე-
ატრიქისათვს დრო არს წასვლისა ეშაქოტსა სება, მა-
გრამ თვიონ ბეატრიქე გაიუვანდა მოძღუარსა სათქმე-
ლად ამისა მისთვისა. — ბეატრიქე ლოცულობდა ოფლი-
თა, რომელნიც ვარდებოდნენ ჰირისა მისგან, როგორც
ცრემლნი. —

— თუძც კნებავს უფალო რომ მოვასლოვდე შენდა,
შემინდვე მე ცოდვანი ჩემნი, მე მსათა ვარ მოსვლად
შენდა, როგორც სღვისა მცურვე გაცურვად სღვისა ზ
ამისათვს ნეტავი ვიცოდე თუ ძალე ვიქმნები შეძლებულ
მოსვლად შენდა.

— შვილო ჩემო! ეტყოდა მას მოძღვარი. თუძც კნე-
ბავს თქუწნ, რომ მიხვიდეთ უფალთან, უფალი დიდ-
ხანს მოდის წაუვანად თქუწნისა ზ წავიდეთ შესაურელად
მისსა.

იტყოდა რა ამას კანუცინი გაუწოდებდა კელსა ასა-
ეჟანად ბეატრიქსა ზ ბეატრიქე იტყოდა:

—ამ ქუჭენიერთ წვალება ითვლება ბედნიერთა ზ
იმ ქუჭენიერთ წვალება ითვლების სასიამოვნოთა ზ
ქებათა, წავიდეთ, წავიდეთ მამაო!...

იტყოდა რა ამას ბეატრიქე, ეარაუღნი მოემსა-
დებოდნენ წასაეჟანად მისსა ზ დედის ნაცვალისა, ხალ-
ხნი მოგროვდებოდნენ შრავადნი, საეურეებლათა ცერე-
მონიისა, სახლის თავსედა გადმოდებოდნენ მოეურადე-
ნი ამა დაჩაგრულ შემთხვევისა, ხალხთაც მიანჩიათ ამ
კვარი შემთხვევა უმჯობეს ეოჯლისა დღესასწაულისა ზ
მოგროვდებიან უმჯობესითა გულს მოდენებითა შეტ-
ეობად ზ სილვად იმ კვარ დაღრეგილ ცერემონიისა,—
თავ ზ ზირველად გამოიეჟანდნენ საჰეობილედგან დე-
დის ნაცვალსა ბეატრიქისა, ლუკრეციასა, რომელიც იყო
ჩაცმული შავს ტანისამოსში უბრალო ბანბისა მატელისა,
ჰერანგი ეცვა წმინდა ნაქსოვი ტილოისა.—ფესთა ჰქო-
ნდა ჩაცმული შავ ხავერდისა ფოსტალნი ბანტითა შა-
ვითა, წელსედა ატლასის სარტელისა მაგიერთ ერტუა
ბაწარი, რომლითაც ჰქონდა შემოსეული ფესებზედა სუ-
ბუქათ, რომლის გამო შეეძლო სმარება კელებისა. რა-
დგანაც მარჯვენა კელსა სმარობდა სალოცავათა ზ მა-
რცხენასა სიმწარისა ოფლისათჳსა, რომელიცა იწმენდა
სიმწარის დროსა, მის მერმეთ გამოიეჟანდნენ საწვალსა
ბეატრიქსა.

გამოუთქმელსა მწუსარებასა კიდევ არ შეეძლო დაკა-

რკვად სამღრთო სიმშუქნიერებისა მისისა, იმკვარი სიმშუქნიერე ღ სილამასე შეამკობდნენ ნაზისა ჰირისა სახეს ბეატრიჩესა, როდესაც გამოიუვანდნენ საპურობილოტოვან, რომ ვითომც კანკებ განმშუქნიერებულ ეოფილიყო უკანასკნელსა დროსა თვისისა სიცოცხლისა. ბეატრიჩე იყო ჩაცმული დიდისა განსხვავებითა, მინამ დედისა ნაცვალთა მისი, სახესედა ჰქონდა ჩამოფარებული ატლასისა წმინდა ლეჩაქი, რომელსაც ქვიან ვაული. . ტანსაცმული მისი იყო ლაღისა ფერის კლასისა, რომელსედაც ჰქონდა შემოსვეული ზეწარი, ფერსთა ეცვა ბამბაკნი წითულ სავერდისა, ქუსლითა ლაღის ფერთა ღ ბანტითა მწვანითა, — აი ეს არის, აი ეს არის! ახვენებდნენ ხალხნი ერთი მეორესა ბეატრიჩესა სედა ღ შეაცქერდებოდნენ თხუთმეტის წლის ქალწულსა ქალსა, რომელიც მივიდოდა თავისუფლათა ემატოტსა სედა. —

გამოიუვანდნენ რა ბეატრიჩესა, ეკლესიისა მსახურნი შეეერებოდნენ დიდისა ჯვართა, რომელსედაცა იყო გამოსახული ჯვარცმა იესო ქრისტესისა. —

შესედამდნენ რა ეს ორნი ქალნი ჯვარცმასა, დაჯარდებოდნენ მუსლთ მოდრეკითა წინაშე მისსა ღ ბეატრიჩე წარმოსთქუამდა:

— შენ გაძლილ კელითა მივსთები მე უფალო! დამცველო ჩემო! მიმიღე მე იმ სიუწარულითა, რომლითაც ვუმსადები მოსვლად შენდა. როდესაც დეაკომო ღ ბერნადირო შესედამდნენ კალესნიციდამ ბეატრიჩესა, ვარდმოვარდებოდნენ უცფათა მისგან ღ დაჯარდებოდნენ

მუსლით მოდრეკითა წინაშე ბეატრიქსა ზ ეტუოდნენ:

— გვახატოვე ჩუენ სანჯალთა, და, რამეთუ ჩუენ-
თჳსა დაიღუჳე თავი შენი ზ ტუეილა უბრალთა მო-
დისარ სიკუდილსედ. —

შესეღამდა რა ბეატრიქე დაბეჳილსა სსეულსა თავის
მძის დჳაკომოსა, გაირეოდა ზ მოაწჳებოდა გულსედა
მოდღვარსა, მერმეთ მობრუნდჳაოდა ზ წმინდა გულითა
იტკოდა:

— რა ხატოვი გნებავთ ჩემგანა სსევარეულთა მძანო!
ჩუენი სიკუდილი დიდხანს გარდაწჳეტილი იუო, ვერც
ჩემძან სიმართლემან ზ ვერც თქუენძან,
ვერ გარდაგვარჩინა ჩუენ; რა ხატოვი გნებავთ ჩემგანა,
მე ბედნიერი ვარ, რომ მიუდივარ იქა, სადაცა არ იხო-
ვება ამ გვარი უძღრთოება, გამაგრდი მძაო დჳაკომო!
აწ შენი წვალება დიდხანს ვერ გასწჳეს, წავიდეთ, რადან
უეურებთ, დაუეჩქაროთ დამაღვად კელ ქუენძა უფლისა,
რომელიც დიდხანს მიგველის ჩუენ, წავიდეთ გავსინ-
ჯოთ საუკუნო მშვიდობიანობა ზ ვნახოთ ხატონი
ჩუენი სეცათასა. —

ნუგეშსა სცემდა რა ამ სიტუენზითა, ბეატრიქე მძა-
სა, დჳაკომო შეავროვებდა თავის უკანასკნელს ძალასა
ღ დასჯდებოდა თავის კოლესნიცაშედ. ზ გაიწჳეოდნენ
ეშაქოტისკენ. —

ბეატრიქე მოვიდოდა მწრაფლად მისულად დანიშნულ
ადგილსა, როგორც მივიდოდეს კაცნი ლსინშიდა სტუმ-
რათა ზ შესვლებოდა რა მას კზაშიდა სსედრანი, დავა-

რდებოდა თუთოეულათა წინაშე მათსა მუსლით მოდრეკითა ჭ ლოცულობდა გახურებულის გულითა. ხალხნი მხედველნი ამისა, ევედრებოდნენ უფალსა, რათა ღმერთმან გამოკსაენოს ანგელოზნი საშველებლად თუთმეტის წლისა ქალწულისათჳს. —

მიასლოვდებოდნენ ბოლოს ერთსა ფართესა ადგილოვანსა, სადაცა კერძოთ მისსა იდგა საუდარი, რომელშიაც იყო გამსადებული წმინდა საიდუმლო მომაკვდინებისათჳს ჭ შუაშია იმა ადგილოვანსა იდგა ემაძოტი ჭ იმა ემაძოტსედა სტოლსედა შავის საფურდისასა იდგა გალესილი სანჯალი, რომელიც ზრწეინამდა ჩამავალ მზის სსივისა გამო ჭ მიასლოვდებოდა რა იმა ადგილოვანსა გვიდოსა ამხანაგნი, რომელნიც იუენენ ჩაცმულნი მღუდლისა ტანისამოსშია ჭ განირჩეოდნენ ნიშნებითა ვენახისა ფოთლებითა ქუდებსედა, — შევეროდნენ რა ისინი ეარაულთა შიგა, რომლითაც იუენენ შემოკრულ ტუსადნი, განსაკუთრებით საწუალი ბეატრიხე, — ამხანაგნი გვიდოსი მიასლოვდებოდნენ ბეატრიხესთან მოტაცვად მისსა; გვიდო მოუთმენლობითა იჯდა ოქროსა ფერსსა სცენასედა ჭ იდგა გარემედ ცერემონიისა დამაღვით ჭ ხედვიდა, რომელ თავისი ამხანაგნი მიასლოვდებიან ბეატრიხესა ჭ მოიტაცვენ; ამ დროს საწუალი გვიდო შესედაძს რა მოტაცვასა ბეატრიხესასა, გული მისი დაუწეებს ძეკრასა, გაუწოდებს კვლასა ცხენიდაძ, თავის ამხანაგთა, რომელთაც მოუამდათ ბეატრიხე ჭ იუენენ კიდევ მოშორებით გვიდოსე. — საწუალსა გვი-

დოსა გარდუარდებოდა კულზედა დესები, რომელნიც
 ვრტეა ფესებზედა ჭ კელისა გაწვდინებისა დროს ჭ ბე-
 ატრიხისა აუჯანისა დროსა, მარჯვენა ფერსსა დესითა
 მიაკრამდა ცხენსა უცფათა, რისა გამო ცხენი
 კავარდებოდა გასწვევტა, ლაგამსა ჭ მოიტაცვიდა საწ-
 ეალსა კვიდოსა, რომელსაც შერეკამდა ხალსშია ჭ ამ-
 ით თავის უბედურებითა ვერა სვდებოდა, თუსსა ნაღვე-
 ლსა — ამხანაგნი კვიდოსა თუთონაც მოახერხებდნენ მო-
 ტაცვასა ბეატრიხესა, მაგრამ უბაღდუნ ჭ ამხანაგნი, რომ-
 ელნიც განირჩეოდნენ თეთრისა ბანტებითა ქუდზედა
 დაუშლიდნენ საქმესა იძათა, რამეაუ თუთონაც უნდოდათ
 მოტაცვა ბეატრიხისი, ჭ თუთ უბაღდენი უცდიდა კარე-
 ტითა თავის ამხანაგთა ჭ შეიტყობდა რა, როგორ ორ-
 ნივე მხარე უშლიდნენ ერთი მეორესა, თუთონ კავართო-
 და ხალსშია, ამ დროს ეარაულნი საკელმწიფონი გამო-
 იდებდნენ კელსა ჭ მოიტაცვიდნენ ბეატრიხესა ჭ კარე-
 კამდნენ მომტაცველებთა ჭ სოგნი ერთსა მათგანთა
 მოკულიდნენ ჭ ასაღვასდასა უბაღდუნსა მოკვეთიდნენ
 კისერსა: კვიდო ჭ თავის ამხანაგნი გარდაჩებოდნენ
 სიკუდილსა, საწყალი ბეატრიხე დარჩებოდა კელთა ეა-
 რაულებისა, რომელნიც კისრულობდნენ თავიანთ სურ-
 ვილსა, ჭ ბოლოს მომატებულად უეარაულებთ ჯულა-
 რისტები, რამდენიმე, ესკადრონთაგანნი ჭ შემოცვივდუ-
 ბოდნენ ტუსადებსა კულში. —

რა მდგომარეობაში იყო ამ დროს საწყალი ბეატრიხე,
 როდესაც შესედაძა ჰირ ჭ ჰირ თავის საუქარელ კვი-

დოსა ჭ მერმეთ დარწებოდა ისთვეთ კელთა უარულე-
ბისა.—სურდა თუ არა, ამ დროს ბუატრიხესა მობორუნ-
ება თავის სიცოცხლისა? გაუღიმა თუ არა ამდროს კელ
მეორეთა სიუჭარულმან კვიდოსისამან საწყალ ბუატრი-
ხესა, მისსა სიუჭარულმან გაუღიმა ჭ კიდევაცა გაახლდა,
მაგრამ საწყალსა ბუატრიხესა, აღარა სურდა სიცოც-
ლე.—ამისათვის რომ მოახლოებულ იყო სასიკუდირო-
თა ჭ ჭხოვებდა მასშიღ განსვენებასა, თუმც ბუატრიხე
ვერ მოკიდებდა კელსა კვიდოსა, მიუვანის დროს ჭ იყო
განმორებით მასხედა, მაგრამ შორითგან გაჭკოცნიდნენ
ერთმანეთსა უკანასკნელისა მშერთთა; ჭ ბუატრიხე ეტ-
უოდა კვიდოსა:

—კვიდო, საუფარელო ჭ სიცოცხლეო ჩემო! ნუ მი-
ვცემი ჯაფრსა ჩემსედა, ღმერთი შენ არ დაგტოვებს ამ
გარეუნილ ქუჩუნასანს ზედა ჭ მოვიხმობს ჩემთანა, ამი-
სათვის შეინანე ცრემლითა ცოდვანი შენნი ჭ უფალი
ჩემი, რომელსაც მე მიუყვებარ განატივებს ცოდვასა შენ-
სა.—

მოძღუარი კახუცინი შესედამდა რა ბუატრიხესა, რო-
შელიც ანობდა ამა სიტყვებსა, ეტუოდა:

—შჯლო ბუატრიხე! განაგდე ეოველივე ახრი სიუჭა-
რულებისა ჭ მიჯნურებისა ჭ იეოს ახრი შენი მოე-
ლინებულ უფლისა მიერ.

—მამაო! მიუგო ბუატრიხემ, არა მგონია მე რომ
ამ სიტყვებითა ვცოდვიდე, მე მაქუს განუსომელი სიუჭა-
რული ჩემი კვიდოსი ჭ მოუთმენელი მოველი, რომ

ჩემი ზე მისი სული ერთათა შეერთდნენ, მე მსურს რომ დავიწყო ჯვარი ჩემს ვვიდოსა შედა წიაღსა წინაშე უფლისა, რათა ეოვლად შემძლებელისა წინეთა ამბორს ვუო ჩემი ვვიდო. მე მკონია, რომ კანონიერი სიუჟარული ცოდვა არ იუოს, რადგანაც ღმერთი თითონ სიუჟარული არს, საღმრთო წერილისა მებრ.—

კანუცინი თუმცე დაიჯერებდა სიტყვებსა ბეატრიჩესასა, მაგრამ კიდევ ეტეოდ.

—შულო ჩემო! აი სიუჟარული ზე საქრმო შენი, (აჩუწნებდა ბეატრიჩესა იესო ქრისტესისა ჯუარცემისა) ამასა მიავლინე აწრი შენი ზე ამბორს ჭეავ ეოვლითა გულითა ზე ეოვლითა სულითა შენითა.

—ოო! რა საკურეულია ამბორს ვუოფ, ეოვლითა სულითა ზე გულითა ჩემითა ზე დავარდებოდა მუსლთ მოდრეკითა წინაშე ჯუარცემისა, მაგრამ საეუჟარელი, ჩუწნი სიუჟარულობისა გამო ჩუწნსედა ჯუარს ეცვა.—

ამ დროს შეიევანდნენ ტუსადებსა საედარში, რომელიც იდგა შემო აღნიშნულს ადგილოვანსა, სასიაროთა, სადაცა ილოცვიდნენ გულს მოდგინეთა, მერმეთ მოვიდნენ ეარაულნი ზე წარიევანდნენ ეშაქოტსედა ზირველათ მარტო ბერნადიროსა, რათა ფორმის გულობისათუხს შეიევანდნენ ეშაქოტსედა. დაინახადა რა ბერნადირო ზალახსა ხანჯალთ, თმანი მისნი ადგებოდნენ შიშისა გამო თავსედა მისსა ზე იტეოდა:

—ღმერთო ჩემო ეს რა ანბავი არს ჩემს თავსედა, ამტელი დატევევა, ხან მკლავთ ზე ხან მაცოცხლებთ.—

აიუვანდენ ბერნადროსა რ ფორმის გულისათჳს ემა-
 ჩოტსა ზედა, ეტეოდენ, რომ ნუ ეშინის რამეთუ ტევი-
 ლათ ფორმისათჳს უნდა შევიდეს ემაჩოტსედა, თორემ
 სიკუდილისა ნუგეშინის, მაგრამ საწუალსა ბერნადრო-
 სსა ტევილი ვკონებოდა მათი სიტყუანი ჭ შიშისა გა-
 მო ვარდიქვევოდა. —

მერმეთ საეკლესიო მსახურნი სსუა ჭ სსუა სულჩე-
 ლობითა მოაბრუნებდენ ბერნადროსა ჭ შეფიცადენ,
 რომ ტევილათ ნუ ეშინის, რამეთუ ბრძანება არის ზა-
 ზისაგან, რომ უნდა უეუროს თავის ჭირისუფლებისა
 დასჯასა. —

მერმეთ მობრუნებოდენ საეკლესიო მსახურნი ჭ ე-
 რაულნი წასაყვანად ლუკრეციისა ემაჩოტთანა საედრი-
 დამ; ლუკრეცია შესედამდა რა ბუატრიჩესა, რომელიც
 იყო მიქცეულ ლოცვად, ადგებოდა ჩუმათა, შეუტეობდა
 მას ჭ წამოჭეუებოდა ვარაულთა ემაჩოტთანა ჭ მი-
 სლოვდება, რა ლუკრეცია საუდარისა გარსა, ბუატრიჩე
 მოიხედვიდა უკანა ჭ დაიუირობდა:

— ჩემო დედა! რათ მიმატოვეთ მე თქუწნა.

საწუალი ლუკრეცია შემორტეპული გულშამოერილე-
 ბითა ზასუსს აგებდა ბუატრიჩესა:

— მე არა გტოვებ შენ ჩემო შულო! მე მივდივარ
 რათა ვახვენო შენ გსა ესე.

მიიუვანეს რა ლუკრეცია ემაჩოტთანა ჭ რადგანაც
 იყო მსუქანი ჭ მძიმე ქალი, ვერ მოახერხებდა შესულა-
 სსა კიბესედ ემაჩოტისა, რისა გამო იმ წამსვე უბრძა-

ნებდნენ ფოსტლებიხა გამბობასა ზ მახათა შეიკვანდნენ
 ემატოტსა ზედა, სადაცა ზალახი გარდუსდიდა ვუალსა
 ზირისა სახისა მისსგან ზ მერმეთ ზეწარსა მსრებიტვან
 ზ შესედავდა რა ზატოისანი ლუკრეცია თავის ტიტვე-
 ლასა მკვრდსა წინაშე მრავლისა სალხისა, გაწითლდე-
 ბოდა სირცხვილისა გამო, მერმეთ შესედამდა განწვი-
 ნებულსა სახჯალსა ზ ათრთოლადებოდა.

— ღმერთო! იუავ შემწე ჩემის სულისა, რათა მოვი-
 და საათი სიკუდილისა ჩემისა— თქუენ საყურელხო
 მძანო ილოცეთ ჩემთვის (მოუბრუნდებოდა ლუკრეცია
 სალხთა).

მერმეთ ჰკითხამდა ლუკრეცია ზალახსა; რა უნდა
 ექმნა იმასა, ზალახი უბრძანებდა დაწოლად გრძელ სკა-
 მსა ზედა რომელიც იდგა ემატოტსა ზედა. ლუკრეცია
 ადასრულებდა ზალახისა ბრძანებასა —

საწვალთ ბერნადირო — რომელიც იყო მოწამედ ამ-
 ისა მიიფარვიდა თვალებსედა კვლებსა ზ სახჯალისა სმა
 რომელიც გავარდებოდა ემატოტიტვან ზ დანარტვამდა
 ემატოტსა, გამოახემუინებდნენ ბერნადიროსა თვალებში
 ზ შესედამდა მოჭრილსა თავსა თავის დედინაცვლისა,
 რომელსაც მოკიდებდა ზალახი კვლსა ზ აჩვენებდა სა-
 ლხსა:

— აი თავი ლუკრეციისა! ზ მერმეთ ჩამო-
 უშვებდა ემატოტიტვან თავსა ზ ტანსა ლუკრეციისასა
 დაბლად, სადაცა საეკლესიო მსახურნი ჩანდებდნენ კუ-
 ბოში ზ წაიღებდნენ სახელოს საუდარში. —

ზალახი თავის ზომომნიკებითა მოამსადებდნენ კულ-
პორეთა ემატოტსა ზ ამასთანავე სანჯალსა. მერმეთ
წამოვიდოდნენ ბუატრიჩისა წასაუვანად. ბუატრიჩე შესედა-
მდა რა საეკლესიო მსახურთა, ზ ჰკითხამდა იმათა:

— კარვით მოკუდა ჩემი დედა თუ არა?

— დიას კარვით მოკუდა. ზ ესლა კელისთ თქუწნ
ის ცაშია.

— ზ იუვეს ასრე! — მიუკებდა ბუატრიჩე. —

მერმეთ მოუბრუნდებოდა უკანასკნელათ ჯვარცმასა ზ
ეტუოდა; სიტუეები ესე ნათქვამნი ბუატრიჩისა ჯვარცმი-
სათუს იუვენ დაუვიწყარნი მისთუს, ვინც იუო მოუურა-
დე ამა სიტუეებისა:

— უსაუვარულესო, ქრისტე ზ დამსნელო ჩემო! შენ
დაანთხიე სისსლნი შენნი კაცთათუს ზ მეც ვრწმენაჲ ამასა,
რომ ერთი კახლი მისკან იუო დანთხეულ ჩემთუსა!
თუმც შენ მართალმან ზ უმანკომან ვოველივე საქმეში,
მოინადე თავსედა ამტელი სასჯელი ზ სიკუდილი, მე
რადა მაქუს სათქმელი სიკუდილსედა. — უფალო განაღე
კარი უკვდაუებისა ცასა სედა ზ მიიღე სული ჩემი. —

ერთმან თანაშემწემან ზალახისამან მივიდა ბუატრიჩე-
სთანა ზ ჰკრამდა კელსა უკანა მაგრამ ბუატრიჩე განი-
პრეუოდა ზ იტუოდა:

— არ არის საჭირო!

მაგრამ როდესაც მომღუარმან უთსრა ვარდატანად
დამდაბლებისა მშვიდობიანათ, ბუატრიჩემა მხარულებით
მისცა ზალახისა თანაშემწესა კელნი შესაგრაუათ:

— კარგი, ეტყობა ბეატრიჩე შეძვერელსა, შეჭკარ კელნი ჩემნი ჭ სსეული ჩემი, მაგრამ თავისუფალ ჭეხუ საჩქაროდ სული ჩემი, რათა წავიდეს საუკუნოდ. —

ღ როდესაც გამოიყვანდნენ შვეკრულსა ბეატრიჩესა საედრიდამ, შვიდნი ქალიშვილნი, ჩაცმულნი თეთრს ტანისამოსშია, მოვიდნენ გავოლად ბეატრიჩესა, რათა შეეტყოთ იმათა, რომ ბეატრიჩესა, დაეტოვებინა თავის მსითფვი უოფელთა რიმის ქალიშვილებისა ჭ ამისათუხ მოვიდნენ ზატვი საცემად მისსა, რათა გარდუსადონ ბეატრიჩესა უკანასკნელი ვალდებულება მადლობისა, მაგრამ სუდიები დაარტყებდნენ ქალიშვილებსა, თუმიც იმათა სმა ამოიღეს რაიმე რომელიც იქმნებოდა წინააღმდეგ კელმწიფისა, უფელა დაინჯების ჭ ამისათუხ ქალიშვილნი ეტყოდნენ სუდიებსა:

— ჩუწნი მოვედით აქა რამეთუ ნუკემ ვცეთ ბეატრიჩესა ჭ არა გარეფად თქუწნს საქმუმი. —

— გთხოვთ მე თქუწნა, უკანასკნელითა ჩემისა თხოვნითა, ეტყობა ბეატრიჩე მოხსმართლეთა, რათა არ წამართო მე დაღრემილი ნუკუმი მათი რომელნიც მოვიდნენ ზატვისაცემად ჩემდა, იტყობა რა ამასა ბეატრიჩე, მისცემდნენ ნებასა ქალიშვილებთა უოფნად ამა ცერემონიაშია. — წაიყვანდნენ რა ბეატრიჩესა ეშაძოტთანა, გაჭეუბოდნენ უკანა ქალიშვილნი, ჭ ბეატრიჩე მივიდოდა რა ეშაძოტთანა დაიწუებდა ვალობასა წურვილისა სმით მღუთის მოუწარულისა ლოცვასა. ქალიშვილნი ზახუსს აუბდნენ, ჭ იუოს დედა ჩუწნი მარამ მღუთისა მმო-

ბელი შემდეგ სულისა შენისა.—

—აი ბეატრიჩე ემატოტსა ზედა არს დამღვარი, ჭ კარდაკოცნიდა რა უკანასკნელათა ქალიშვილებსა ეტეოდა მათ:

საუქარულნი დანო! უფალმან კარდაგინადოსთ თქვენს ზემს მავიურათა მადლობა, თქვენის ზემდამო ნუკეშისათვს; მე დამიტოვებთ თქვენთვს ზემი მსითუფი, თუმც ის არა ღირს მადლობად, მაგრამ მე თქვენს გთხოვთ, მოიღოთ ისა საჩუქრით თსუთმეტის წლისა ქალწულის ქალითვან ჭ იუოს სიუქარულნი თქვენნი თქვენს საქროთა ბედნიერი ჭ არა ისრე როგორცა სიუქარული ზემი იუოს ზემს გვიღოსათვს უბედური, დანახსლოვნეთ სიტუქანი ზემნი ჭ მიიღეთ უკანასკნელთ ზემი თსოვნა წმინდისა გულითა, რომ თუმც ვინმემ გკითხოსთ თქვენს ზემზედა, ზასუსს აგვეთ რომ: ბეატრიჩე ზენითქო მოვიდა სიმართლისათვსითქო წინამე თუაღთა უფლისათა თქო რომელსაც მე მალე გამოვეცხადებთ, თუმც უცოდვავათ არა, მაგრამ უცოდვავათ თქო იმა საქმეში, რომლისათვსაც მე შეკლავენ... მშვიდობით!...

იტეოდა რა ამასა ბეატრიჩე, თავისუფლათა შევიდოდა კიბეზედ ემატოტისა ჭ წარმოსდგებოდა მადლად ემატოტსა ზედა.—

—შენ შემჯირდი მე არა შეხებად ზემდა უსანჯლოთა, ეტეოდა ბეატრიჩე ზელახსა ალექსანდროს, ესლა მაინც ხანჯალით სარ ჭ აღასრულე შენი შემჯირება ჭ მითსარ მე საჩქართ; როგორ გაუიხჯო ჭ ანუ რა უქნა.

ზალახი ეტეოდა როგორც რიგი იყო. —

საწვავი ბერნადირო, რომელიც იღვა განსედა ესა-
ჭოტსა ზედა მიიფარვიდა თვალებზედ სახევეელსა.

ბეატრიხე მოახლოვდებოდა თავისსა ძმასა ჩუმათა და
დაბეჭდავდა თავზედა ძმასა თავის უკანონო გამოსა-
თხოვარ კოცნასა. ბერნადიროს ჩაუდგებოდა თრთოლებს
ტანძია, გააღებდა თვალებსა რა დაინახვიდა მართალსა
სულსა თავის დროს ბეატრიხისა.

— დაო! ნუ მიატოვებ შენს ბერნადიროსა, მე აღა-
რავინ არა მკავს ზატრონი.

იტეოდა რა ამასა ბერნადირო მესამეთ გარდიქცე-
ვოდა, ბეატრიხე გამოეთხოვებოდა რა მესამედ თავის
გარდაქცეულს ძმასა, რომელსაც დაუკოცნიდა ლოუებისა
და დაბანდა მას ცრემლთა თვისითა, წარმოვიდა და დაწ-
ვებოდა სკამზედა. —

ზალახი ალექსანდრო გაშტერდებოდა და ვერ იყო შე-
ძლებულ ადებად კელში სანჯახლისა. —

შესედამდა რა ბეატრიხე ზალახსა, რომელიც ვერა
ხედავდა დასაცემად სანჯახლისა ეტეოდა იმას:

— მოსჭერ თავი ჩემი! რადას განერდი!

და ამ უკანასკნელისა სიტუვებითა ბეატრიხისისა, ათრ-
ოლებული კელი ზალახისა აიწევოდა ზევით სანჯახლი-
თა და ჩამოეშვებოდა იმავე ათოლებითა დასაცემად
თოვლისა მებრ თეთრსა კისერსა ქალწულისასა. თავი
რომელსაც მოვარდებოდა და მოკვეთილი თავი იყო შე-
პკობილი დიმილითა, რომელიც დაწინა ლაღის ტუჩე-

ბუტრიყ მოკლულ ბუტრიყსა. —

ზალახსა უნდოდა რათა ეჩვენებინა თავი ბუტრიყსი ხალხთათჳს, მაგრამ მოძღუარი კაპუცინი, გაჩერებდა ზალახსა ჭ დაადგამდა ყვაფილისა გვირგვინსა მოჭრილსა თავსა ჭ თუთონ მოძღუარი აჩვენებდა ხალხთა:

— აი თავი რომის ქალწულისა ბუტრიყსი.

ჩამოასვენებდნენ რა ბუტრიყსა ემატოტოტან ეკლესიისა მსახურნი, ჩასდებდნენ კუბოში ჭ კისერსედა რა შემოახვედნენ ვარდის კონასა, რათა არა გამოჩნდეს ბუტრიყსი კისრისა კვალი. — ემატოტსა ზალახნი მესამეთა მოამხადებდნენ დეაკომოსათჳს. —

მიიყვანდნენ რა სწუალსა დეაკომოსა ემატოტთანა, განწვალებულსა ჭ დასჯილსა საცთოლებითა, რომელიც დიდხანსა ნატვრიდა სიკუდილსა, შეიყვანებდნენ ემატოტსა ჴედა, სადაცა გარდაეხვეოდა ბერნადიროსა ჭ ერთს საათსა კოცნიდა, ჭ ჩაბბარებდა თავის ობლებსა. მერმეთ დასწუებოდა ჭ აქ იმასაც გარდაკვეთენ თავსა.

ღ აქ უმჯობესი იქმნება რათა გავათავოთ დასჯა ჩენებისა, რამეთუ კალამი ჩემი უარს ჰყოფს აღწერად დეაკომოსა წვალეობასა, თუ რა რიგათ აწვალეს საწუალი მამა ობლებისა ჭ ქმარი ლუიზისა. —

გათავდებოდა რა დასჯა ჩენებისა, საეკლესიო მსახურნი წაიღებდნენ მიცვალებულთა იმა საედარში, რომელიც იდგა სიხლოვეთ იმა ადგილოვანისა, სადაცა იყო

ემატოტი, — მეორე დღესა გააკეთებდნენ რა მკერფასსა კუბოსა ბეატრიქსათუს, აღასრულებდნენ მისსა ანდერძსა, საეკლესიო მსახურნი ღ წასვენებდნენ მონტორნისა საუდარძი, სადაცა მერე თავისის სწივებით აბრწყინებდა იმ ადგილოვანსა, — კუბოში ჩაწვენისა წინათ რიმისა ქალიშვილნი გაბანდნენ წმინდათა სწეულსა ბეატრიქსასა, ჩააცმევდნენ წმინდათა, კისერზედ შემოასვევდნენ ახალ ვეავილისა კონასა ღ ძველთა ვეავილთა, რომელიც ჰქონდა შემოსვეული კისერზედ ბეატრიქსა ღ რომელიც ივენენ განსვრილნი სისხლითა, დაიკებდნენ თავთავისთუსა ნაწილებითა, მისთა სამასსოფროთ. — ჩაწვენდნენ რა კუბოში ქალწულსა ბეატრიქსა, მისვენებდნენ მონტორნისა საუდარძი დიდისა ცერემონითა, სადაცა იღვა კატაფალკი ღ გარშემო კატაფალკისა მრავალნი სასამთლენი სამთლებითა ღ გარდისდიდნენ რანანაშვიდსა ეველა გამოეთხოვებოდა მიცვალებულსა ბეატრიქსა ღ წაუიდოდნენ.

სასაფლაუო.

თავი XXXI

სალამოზედა კარნი საუდრისა გაიღებოდნენ ღ შემოვიდოდა შიგ კუბოსთან მოძღუარი კახუცინი, რომელიც იყო ფერად ნაკლული, როგორც წმინდა სამთელი, რისთუს მოვიდა ამ დროსა აქ ეს მოძღუარი?

ის მიუჯდება კუბოსა ბეატრიქსასა გვერდით კატაფალკისა დახოქითა ლოცვილებს ღ სტირის.

რამოდენიმე ხნის უკან კარი საუდრისა კიდევ გაიღე-

ბოდა ჭ გამოჩნდებოდა ლანდი კაცისა, რომელიც იქ-
მნებოდა ფერთ შიშველი, დაღრმძილ გულითა ჭ და-
ღონებული აძლეუდა თავის თავს ძალასა მისულად კუ-
ბოსთან.

ლანდი ესა იყო საწუალი გვიდო, საუჭარელი საქ-
რმო ბუატრიჱსი, რომელსაც ჭქონდა ცეცხლისა ალი
კახენილი შიგნით გულშია, ჭ კელში გვიდოს ეჭურა
დანა, ის დანა რომლითაც მოჭკლა ბუატრიჱს მამა, ჭ
იმ დანით ესლა მოვიდა კუბოსთან ბუატრიჱსისა ჭ რას
იქმს ესლა საწუალი გვიდო?—გვიდო მოუთმენლიე გა-
რდახდის კუბოს თავსა, საუჭარელისა თჯისა ბუატრი-
ჱსისა.—

—შე ამტელ ხანსა გიცდიდი შე შენ, ეტუოდა გვი-
დოს დაღონებულის ხმითა.

ღ იტუოდა რა ამასა მოძღუარი კაჭუცინი, წარსდგე-
ბოდა წინაშე გვიდოისა ჭ დაადებდა მას კელსა მსრე-
ბსედა.—

გვიდო შესედვიდა რა მოძღუარსა კახერდებოდა ჭ დი-
დხანსა იქმნებოდნენ ისრე კახერებულნი, წინაშე კუბოისა
ბუატრიჱსისა,—შემდეგ კაჭუცინი ეტუოდა:

—შენმა საუჭარელმა ბუატრიჱმ შემესვეწა შე კარ-
დმოცემად შენდა რამოდენიმე სიტყუებისა, რომლითაც ეს
ქალწული ქალი დაიმედებულ იქმნა, რათა შენ არ უა-
რს ჭყოფ მისსა უკანასკნელსა თხოვნასა: ბუატრიჱ სა-
უჭარელი შენი იყო მიქცეულ სიკუდილის დროსა შენ-
ათმდე ჭ ჭეამდი შენ იმასა იმ ქამად აწრძია ჭ გთხო-

ვა მის კუბოში ზე ამის მსგავრათა, აი შენ საჩუქარი, რომელიც გამოვიგზავნა შენ შენმან ბეატრიქემან, აი ეს თმანი მისნი, რამეთუ ვთხოვა შენ იმანა ამ თმითა გაისსენებდე იმასა ზე შეინანებდე შენდამო ნაქნართ ვოჟელთა ცოდვათა, რამეთუ ბეატრიქემან გნახოს შენ წიადსა უფლისასა ზე დაიწეროს იქა შენსედა ჯვარი წინაშე ვოჟლისა შექმლებელისა.—კიდევ დაგიტოვა შენ შენმან ბეატრიქემ ეს სატი, რომელიც ეკიდა იმასა სასტუმალსა, ზე რომელსედაცა ღოცულობდა შენსედა ზე ესლა ზირ ზე ზირ ღოცულობს შენსედა წინაშე ტრანჟესისა უფლისასა—ესლა ჩემო შვილო—წადი აქედამ მშვიდობით, რათა აღარ გააჯანგრო მიცვალებული, რამეთუ ბეატრიქე აქ აღარ არის, არამედ ის ქალწული ქალი იყოფება სეცათასა ზე ხახილე თვალნი შენნი სეცათასა ზე ისილაჳ იმასა.—

ეტეოდან რა ამასა მოძღუარი, სანჯალსა გააგდებდა ველითგან ზე მოჰკიდებდა თმასა ბეატრიქესასა ველსა ზე ამბორსა ჰყოფდა მას სამჯერა, ზე ჩაიდებდა უბეში, მერმეთ აიღებდა ველში მისდა რა დანატოვარსა მისთვის სატსა, იმასაც ამბორს ჰყოფდა ზე ჩაიდებდა იმასაც უბეში, მერმეთ დაჯარდებოდა მუსლთ მოდრეკითა წინაშე ბეატრიქესა, გარდახდიდა მას სეწარსა ზირისგან ზე ჩაუკოცნიდა თვალებსა, ტუჩებსა, ერთის სიტყვით გაღვარამდა ცრემლიდა მიცვალებულსა ბეატრიქესით. მოძღვარი კანუცინი ძალათ ჭირში მოაცვილებდა ვვიდოსა თავის ბეატრიქისა კუბოსგან ზე გაუშვებდა რა მოძღუარი

კვიდოსა, კვიდო შეფიცამდა მოკვლად ვინც იუენუნ და-
 მნამავენი ბუტრიყისა სიკუდილისა ჭ კიდევაც აღასრუ-
 ლებდა თავის სურვილსა ჭ მოკვლიდა უოველთა სუდი-
 ებსა ჭ აგრეთვე ჰაჰასაც, განსაკუთრებით მოკვლიდა გან-
 წვალებულ სიკუდილითა ჰრესიდენტს ლუჩიანსა, — აღა-
 სრულებდა რა თავის სურვილსა, შესდგებოდა დაუუღე-
 ბულად ერთსა ტამარში, ჭ შეინახვიდა თავიანთ ცოდ-
 ვათა ანდერძისამებრ თავის საუჭარლის ბუტრიყისა.

გრიგოლ ასათიანი.

ასკლი ანბავი

კლესის ქორწინებაზე.

ერთს სოფელში, კლესის მანდილოსანს რამდენიმე წელიწადი შვილი არ მისცემოდა; ლოცვით, ზვარაკების დაკვლით, ღამის თევით & ქველის მოქმედებით გაუტარებია ორი წელი. ამ ორი წლის შემდეგ მისცემია ტუუში ქალი, დედას საშინლად გახარებია წვეილი ქალი, ისე როგორც უზირველესი ვაჟები; ხსენებული ქალები როდესაც დახდილან, ორივე მასწავლებელისათვის მიუბარებია. — ორივენი გამხდარან ოც & ერთის წლისა, მაგრამ იმათი სახე კი მხირად არავის უნახავთ; ერთი თვის შემდეგ მოუკუდა ტუუშის ცალი, ამ ცხედარს ჰატოვი ვეცით & წავასვენეთ საედარში; ამისი მშობელი საშინლად მწუხარედ & გულისაკლავათ მოსთქჳამდა & სხუათაც მრავალთ გვიღუდღებოდა გული & ჩუწნც მისებრ გადმოკვდიოდა მღუღარე ცრემლები. დიდის მწუხარებით შევასვენეთ საედარში & დავასვენეთ; მღუღლუ-

ბმა აუკეს ანდერძი. რა კუბო ავწიეთ წასასვენებლად, მშობელმა კვალად ტირილი დაიწყო: ჩემო ანგელოზო, სად მიფრინამ, ჩემო საუნჯეო, სად მიხვალ, ღვაწლით ღ ლოცვით ნამოვნო, ვის მისდევ. შვილო ტკბილო, რათ მიწერები. შჯლო! ვინ შევიცვალა ჩემსე გული. შვილო რატომ სმას არა მცემ. თითქოს გიჟარდი ღ ახლა მიწა არჩიე ჩემ მშობლიურ სიეჟარულსა; განა მიწაში უნდა ჩავდონ! უი შენს დედასა, ნეტავ შენსე უწინ დედაშენი ჩავდოთ მიწაშია. გაბადრულ სასეზე მიწა უნდა დავაყარონ! ნეტავ უწინ დედაშენ დაჯგობდა. ბროლის თითები, ჭიაღუამ უნდა შევიკვამონ! უწინ დედაშენი შეეკვამათ. შვილო! რა სენი გეტავა, უწინ დედაშენს სტაკებოდა. სად მიანათებ, ჩემო სანთლის კელეჯტარო. ისევ ჩემთუნ ვაკენათებინა არა სჯობდა. ხალხნო ჩამქოლეთ, ღ მეც ამასთან დამძარხეთ.

ამ გულის საკუდავს სიტყვებს მოსთქვამდა მინამ დავასაფლავეთ განსვენებული; ქელესი ვიანელით, ნუგეშინის სიტყვებით მოთმინება უთხარით ღ ვამოფეთსოვეთ.

ორი წლის შემდეგ, დანარჩენი ქალისა ქება შესმენით ვითომც, რომ ეოვლისფრით შემეული იეოს, ღ სიჭკვიანით არავინ სჯობდეს ახლო მახლო სოფლებში; საცოლო ვაქებს მიუგზავნით შუამავალი, მავრამ, არც ერთსე არ უსურვია. თავადის შვილს მიუგზავნია, ქალის დედას ამისათჯსაც უარი შეუთულია: ჩემი მამსიარულეებელი, ჩემი გამნათლებელი ეს არისო ღ შენ რომ მოვათხოვო, მე რილათი ვინუგეშოვო; ღ თუ მოვწონს,

ორმოცი თუმანი გამამიკზაუნეო ჭ მაშინ ინებე ქორწინებაო.

ჯაჲმა იწუნა ჭ სთქჲა: განა გლეხი ვარ, რომ ჰირ იქით საქორწილო მოუტანოო ჭ ისე წამოვიუვანოო, არა უსისხლოსთან დახლოება ცუდათ შემეცვლებო, იმანაც სხვაჲრ დუტჲა.

კიდევ უთხოვია ერთს ამისთანას; ამისათჲსაც ესე შეუთვლია: შენი თავადის ძულობა ხუთი ვერსითჲს მე შექს არ მამიჲნსო, ჭ არც სიბნულითჲს გამომიუჲანსო. ხეში ქალი ისეთი ქალი არისო, რომ ღრუბლითჲს მჲე რო არ გაშოსჲვიოდჲს, შხის მსგავსად გამინათებსო, ჭ როგორ შეველიო ამისთანა მნათსო.

ხეში სხენებულმა მანდილოსანმა, ამისთანა სიტჲუებათ უველა მოისხლიტა; აზნაურიცა ჭ თავადიცა. რასაკჲრველია ამასთან უკმეს სიტჲუებაჲდ უველამ თავი დაანება, ჭ აღარავინ სთხოვა საცოლოდ; ამ-მოკლეს ხანში ეს მანდილოსანიც გადაიცვალა, თავის ღირსების კვალად ესეც მიწას მივაბარეთ.

ჩეტნი სოფლითჲს მორე სოფლამდინ ხუთი ვერსის მეტი არ იქნება; ამ სოფელში მომეტელებული გლეხნი ნასწავლნი არიან ქართულს ენაჲ; ამათჲსნ ერთს მოსურსებულს ჭ ერთ ჭარტალას კაცს შესმენია, ამ ქალის უკმესობა ჭ გათხოვებაჲდ დიდი უარი. ამ ზატოსანმა კაცმა დასწერა ფარისეული წიგნი ჭ გაუგზავნა სხენებულს ამჲრტავანს ქალსა. ქალს ამისათჲსაც ერთის კხით უარი შემოუთვალა, შენ რა ხარ, რა სუ-

რელი სარ, რომ შორითვან ფარისევლობით გინდა მამატუოო, არა ნუ გკონივარ ვინც გინასამსო: ვითარ ეგების ჩუწნი ცოლქრობაო; თაფადები ჭ ახნაურები არ ვისურვეო ჭ განა ბულობულების ნაცვლად ვარდ კოკობმა შენ დაგისვა ფავიო? უკვე ესე წერილი შენი ნაწერიო! ჩემთან მოსვლა ჭ უბნობაც შეგეძლებაო; ჭ თუ არა, მოსვლისათჳს ნულარ შესწუსდებაო.

ჩემმა ამხანაგმა ჭ მესობელმა, რა ეს წიგნი გადიკითხა აუქროლდა გული ჭ აჩქარა წასასვლელად. გავიდა მესობლისას ორი მენდალი ითხოვა, მასრების ალაგას ჩამეკვიდა, ჭ შემოვიდა ჩუწნთან; ბუფრი გვაცინა ჭ მითხოვა, რომ თან გავეოლოდი. რასაკურველია რაკი მესობელიც იყო ჭ ამხანაგიც ჰატვი ვუცი, გაუფვი ჭ ფეს აჩქარებით მიუდით ქალის დარბაზთან; შეუვლეთ სამი მიწური სახლი ჭ მეოთხე იყო დარბაზი, რომელშიაც სამინელი მოხუცებული დედაბერი ვისილეთ კერასთან მწოლარე, ას წლამდინ მისწული; მარჯვნივ სანათურთანაც სსენებული დედის მნათი ქალი. დედაბერი ჰანჰალით წამოდგა ჭ გუკითხა ვინაობა.

ჩემმა ამხანაგმა ჰირ ღიმილით ქალს მოასსენა: რომელიც თქუწნის წერილით ღირსი განადეთ, ის მე განლაგარ ჭ რას მიბძანებო.

ქალმა ვაქს: კარგი ჭ ჰატოსანი, უკეთუ ეს მონაწერი წიგნი თქუწნი შეთხზვილიაო; სჩანს, რომ მრავალი უდიდესი სწავლაც გეცოდინებო.

ვაჟმა ქალს მდებლად თავი მოიხარა და მედლებს მალმალ ისწორებდა; აგრეთვე განავრძო თჳსი ფლიდური ლაზარაკი და დარწმუნება უმეტესის სწავლისა და ჭეშმარიტებისა.

რა ქალი ჩემს ამხანაგს ისე წუნარად ქცევას ჭხედავდა, მოსტეუვდა და დაიწყო მოწიწებით უნობა: კეთხოვა სკამსუდ ჩამოსხდომა. მე და ჩემმა ამხანაგმა აქეთ-იქით მივიხედეთ; რაკი არ იყო, ქალმა გარეთგან ერთი გპელი სამ ფეხიანი სკამი შემოიტანა და დაკვიდვა, იმ სკამსუდ ჩუწნი ჩამოსხდომა იყო, და უცებ უირასუდ გადასვლა; მე საშინლად ფეხი მედრძო და ჩემს ამხანაგს შუბლი გაუტედა. რა დედაბურმა ჩუწნი სცენა იხილა საბრალთ წამოხტა ჩუწნს საშველებლათ და იმხანც უირასე გადაიარა; ისევ მე ავასწარ, ავდექი ავაქენე და მოსუსტებული მუთაქასუდ მიუაწვინეთ. მე და იმ ქალმა. ჩუწნი მოღალატე სკამი გულ მოსულმა კარში გაუძახე და ფარდაგსუდ დავსხედით; ჩემმა ამხანაგმა რაკი შუბლსუდ სისხლი დაინახა, განებ ხმა მოისუსტა და ფლიდობით გული შეიწესა. რა ქალმა ჩემი ამხანაგი იმ მდგომარეობაში დაინახა, საშინლათ შესწუსდა, ჭვარტლი მოიტანა, შუბლსუდ დააკრა, ბოდიში მოისადა და თავის ხელცახსოცითვე შუბლი მეუკრა. ქალის ალერსმა უცებ დაკვამსვიდა, მოწიწებით და ალარსიანის ენით ჩემს ამხანაგს უთხრა: აბა, უკეთუ ქამი გაქვსთ, ვილანაზაკოთო.

ჩემს ამხანაგს საშინლათ ესამოუნა ქალის ალერსი-

ანი ლაზარაკი, იმასთან ქცევა, ზ სიღამასე მისი უფრო ბნედავდა; მაინც მინიჭებით აღმოატქევიანა ენასა თუსსა კეთილი ზ ამაღლება ქალისა.

ვაჟის სიტუჟასედ როგორც ქალი ვცანი, თაჟის მეცნიერებამ ზ სიჭკვიანემ აღარა უწინამდგარა, ისე მოსტეუდა ვაჟის ფარისეველურ ლაზარაკსე; მაგრამ მაინც მოწიწებით ზ კრძალვით ვაჟს უთხრა: ვინ არის ბებია შენო.

ვაჟმა მიუგო: ბებია ჩემი ის არის, ის მე მსუდავს, ზ მე იმას ვერაო, იმას ჩემი ესმის ზ მე იმისი არაო.

ქალმა ჰკითხა: ისინი რომელნი არიან, შობილან ზ არ დასოცილანო.

ვაჟმა მიუგო: ისინი არიან ენუქ ზ ელიაო; რომელიც ქრისტეს მოსვლამდინ არ დაისოციებინაო.

ქალმა ჰკითხა: ისინი რომელნი არიან, ერთმანეთი უჟუართ ზ სხულთო.

ვაჟმან მიუგო: ისინი არიან, დღე ზ ღამეო.

ქალმა ჰკითხა: ის რომელი იყო; მოჟუდა, არც საფლაჟმა ჩაუჟა, ზ არც სული ღმერთმან შიიღო.

ვაჟმან მიუგო: ეგ იყო ლოტის მეუღლეო, ამაზედ დაჟმატა თუსი მოხერხებული კვესნა: ჩუწნი ბასნი როგორღაც ემარწვილურსა ჰგავსო, თუ ისურვებთ გეოგრაფიასე ზ ჭიხიკასე ვილაზარაკოთო. (რომელიც არც თითონ იცოდა),

ვაჟის ლაზარაკსე, ცოტახანს შეფიქრიანდა; თვალი ააფლო, ჩააფლო, ზ ვედარა უთხრა: ამის მეტი: მე-

სამღებელია ჩუქნი ერთმანეთთან შეერთება, მხოლოდ ერთი ხასიათი მაქუსო; მე ხანდისხან ქალბატონობა მაძივლისო, ზე თუ წინააღმდეგად ზე ამ ხასიათით შე-
თვსებული ვიქნებით კარგი. . . ზე აღარა თქვარა.

ვაქმაც მცირედი ხანი იფიქრა, ჭერებისაკენ თვალი გადაავლო ზე მიუგო: ეგ რა წინააღმდეგობა არისო, რომელიც მე თითონაც ეგეთი განლაგარო, არა რომ მე თითონაც მაქუს ეგ ჩვეულებათ; მაშასადამე ერთმანეთის შესაფერნი ვყოფილვართ ზე რითი კვიძს ერთმანეთის შეუერთლობათ.

ურთი ერთში არა ვითარს ლაპარაკს აღარ გაუვლია, მხოლოდ თანსობის მეტსა; ქალი ნარნარით მოვიდა ვაქთან, ზე ჩამოართვა კელი. ვაქმა ბეჭედი თითზე გაუკეთა ზე აკოცა კელსედ; აგრეთვე ქალმაც შუბლსედ აკოცა, აღარ წარმოიდგინა თავიანთი სოფლიური ჩვეულებითი აბუსვა ზე თავის თავი შერისხა მსწავლეულებთან. ვაქმა უთხრა: მშვიდობით ზე კვირას მშათ იუაუით, რომ უთუოთ ვიქორწინოთო; ეს უთხრა, გამოფესალმეთ ზე მიველით ჩუქნს ბინასე.

გათენდა შაფათი დღე, მოამზადა შუდი კოკა ღვინო; ერთი დორი, ერთი ცხვარი, ზე ერთი თავი შაქარი ქალისათვის; ბაღდადი ზე ხუთი თუმანი ფული. რაკი ეს სწენებული სორაგი ურმით გაუკზავნა, თითონაც კული აუჩქროლდა იქ წასასვლელათ. მეორეს დღეს ჩვეულებისა მებრ შევსხედით ცხენებზედ, კავიარეთ ხუთი ვერსი ზე მიველით 28 მაურით სანატარძლოს დარბაზ-

თან; დაუცალე თოფები, ამ ხმაზე რასაკვრეულია ქალი-
 აანი გამოგვეგებინე და კმაყოფილებით შეგვიწვიეს დაბ-
 ბაზში. იმოდენა ბერესანა დაბაზში, სულ ცხრამეტი
 შეველით და სხუანი გარეუ დაჩხენ, რომ ხალხს ვეღარ
 შემოატანეს; მღუდელმა ვაჟი ჰატარძლისაჲს ვადიწვია,
 მოუსვა გვერდით, აკურთხა შაქარი, დაამტკვრია და თი-
 თო ნაჭერი ეველას გვითავაზა. ეს რო გათავდა გაშა-
 ლეს გძელი სუფრა, წვეილ-წვეილი ჯამებით აღდეგრძე-
 ლეს ნეფე და ჰატარძალი; თითო ჯამიც აიღეს ველში
 და დალოცეს: ეოვლად შემძლებელმა ღმერთმა კურთხე-
 ვით ჰქოას თქუწნი სარეცელიო. რა მესამე ჯამიც გა-
 დაუსვენს, ავიშალენით და საუდარში მიველით; მღუდელმა
 ჯვარის წერა, რომ ვათავა მვისვე შინისაჲს დაზბრუ-
 ნდით. მინამ დაბაზ მივასლოვდით, მინამ განგრძელეს
 სიმღერა:

ნეფე შენ ევე გვირგვინი, გხვდა უცებ გულის ნებასა,
 ჯუარი გწერა ღუთისაგან, ვთხოვს მეუღლის მონებასა.
 ჰალაღე ბიჭო!!! და — ჰე?

კურთხევით იუა მისაგან, ჯვარი გწერია ღუთისაგან-
 უტვირათ იუთ მისაგან, და დაგისხნათ ჭირისაგან;

ნეფესა და დედოფალსა რა დაბაზში ფესი შევადგე-
 ვინეთ, ნეფეს თეფსე ფესი დაავრევენეს და ვატენინეს.
 ნეფე და ჰატარძალი რომ დავსნით ჩუწნც დავლაგდით;
 მვისვე გაშალეს გრძელი სუფრა და მოიტანეს ბლომათ
 სორბი, დოქებით ღვინო, და მას მოადვენეს წვეილი
 თუნგიანი ვადამბული ჯიხუები. განიერის ტაბაკით და

ცხრილებით მოკვიტანეს ძროხის საშლამა, სამის ნაბი-
ჯითგან წუნწკლიანი სორცები კალთაში ჩაგვიყარეს;
ათიოდუ მაურებმა ტანისამოსის წახდენა თუმცა ვიწვი-
ნეთ, მაგრამ რა გვეწუობოდა მოთმენის მეტი. მასთან
მოიტანეს განსაკუთრებით ნეფის მოტანილი იასტანი:
იასტანი, რომ ჩამოატარეს უფრო ღვინი და სისარული
მოუმატეს; როდესაც ჯიხვების სმით გოგრა შეუსურდათ
მოჭვენენ სიმღერასა და ზატარმალზე ქებას:

მშვენების სრულო, კველუცო ზდილო,
სანოსრად იავ, ვარდო უძლელო!

უოვლად შექეულო, აღვებრ რხეულო;
თავის მამწონეე, მარად ჩეულო.

შუბლი გაშლილი, ჭკავს მოედანსა,
სითეთრე შენი, სჯობს მარადდანსა.—
ენა მღერბლი, ლოყა ვარდისა

გამსარბელი უოვლის დარდისა;

და მოსაწონი, გიშრის თვალეუბი

აქეთ იქითა, შავი ხალეუბი

ველი ბროლისა, კინაროს ტანი

მსრებზედ დაურილი, დაწნული თმანი.

ტბილ მოჭიკჭიკეს, თეთილი წროველი

ახლად შეგამეობს, ეგ შენი მცველი

თუმცა ემაწვილი არ არის ჩვილი

სურვის ახლადა, მაგ მუძუს ჩრდილი

რომელს ახლად სჭვრეტს, მაგ სპეტაკ გულსა

მარად შეგამეობს, ჩავიდგამს სულსა

მეორეს დღეს, ნეფე ზატარძალი ურემში ჩავსვით
 ზ ნეფის სახლში მივიუფანეთ თავ-გვირგვინიანი. რა ნე-
 ფის სახლს მივხლოვდით ჩვეულისაებრ თოფები და-
 ვცალებთ; ამ სმაზე გამოგვეგებნენ კარებთან. ზატარძალი
 რა კარებში შევიუფანეთ, დედამთილი კარებთან მიეგება
 თავის რძალსა ზურის ცომში კელი ჩაყოფინა, დალოცა,
 ზ ბალიშებსედ ჩამოსსა ორნივე,

რასაკვრეულია იქაც კარგი დროება გავატარეთ; მე-
 სამეს დღეს მამამთილმა ზატარძალს სახლი დაგვევინა,
 როდესაც ზატარძალმა სახლის დაგვა გაათავა, მამამ-
 თილმა ზატარძალს ორ აბაზიანი წინ გაუგორა; ზატარ-
 ძალმა აიღო ზ ჯიბეში გააქანა; მცირედი ზაკუსკაც
 კიანელით ზ დაფიშალენით კიდევ.

ქალის ქალბატონობაც მოისმინეთ:

ერთი კვირის შემდეგ, ისეთმა დრომ მოიტანა, რომ
 ამ სსენებულს ნეფეს გზაში შევხვდი, ესე იგი, თავის
 სხულთან, უღლითგან საქონელი გამოეშვათ, იმ ახრით,
 რომ საქონელიც დაესვენებინათ ზ თითონაც ზური ეჭა-
 მათ. თითქმის სამი საათი გადასული იყო, რომ შინი-
 დგან სადილს ელოდა ჩემი მესობელი; მე რაკი ნამ-
 გზაური ვიყავი, აღარ მაძეშვა, სადილათა მთხოვა. თუ-
 მცა ბევრი ხანი ვულოდებოდით სადილსა, მაგრამ, მით
 არა გვეშველარა; სადილის დაგვიანებაზე ჩემი მესობე-
 ლი სამინლათ გაჯაფრდა, მეც შინ წამიყვანა, რა მი-

ველით და სახლს შევლეთ, მხოლოდ ვისაღეთ ტახტზედ მჯდომი ველ მოღერებული ჰატარძალი! არც ფეხზედ წამოდგა, და არც მოკვიკითხა მხოლოდ ზირ მოკუმული და ველ მოღერებული შემოგვცქეროდა.

ქმარმა მიიხედ-მოიხედა მოიხედა და მოხარბული ვერა ნახარა, განრისხებულმან უთხრა: ამტენი ხანი არ გამოკვივსავენო.

ჰატარძალმა მიუგო: დედამთილი შინ არა ბძანდებაო, მეც ქალბატონობამ მაძიარა და რაღა სადილისა მცხელოდაო.

ჩემმა ამხანაგმა როგორც იყო თავი შეიოკა და არა აკადრარა, მხოლოდ ბურჯაკი მოჭკითხა: მაიტანე მე მაინც ჩაუბდგამო;

ჰატარძალმა: ბურჯაკი როგორც უნდა დამეჭრაო, უცებ ქალბატონობამ მაძიარაო, უცებ თავი დავანებე ტახტის ბოლოზედო, ცუკია შემოვიდაო და ქუცია გაარბეინა და შეჭამაო.

ამხანაგმა: მერე? შენმა ფილოსოფოსმა ჭკუამ რა გამხილავო. ჭაი შე უმი ხორცის ჭამიაო, ამას თანავ ბევრი უკადრისი უთხარიო მაგრამ მაინც თავისი წადილი აასრულა და აღარ მიგდო უერიო.

ჩემი ამხანაგი ამ უგუნურს სიტუებზედ საშინლათ გავაჯვრდა; ასე რო ზირიღვან სულ დორბლებსა ჭერიდა. მე რო ამ ქალის ამისთანა უგუნურება გავიგე, საშინლათ ბევრი ვიცინე. ჩემს სიცილზე უმეტესი ბრახები მოჟუიდა ამხანაგს; განა ძალლი უკანვე მოგიტან-

დაო? წამოავლო იუნის სახრეს, იმტენი უქანუნა სურ-
გში, რომ მინამ თქუწნ მიეშველებოდიო; რა დავატყე
რომ კარკათ მიასუსტა, ზ თქუწნ ვეღარ მიეშველეთ
მანდეღვან! ვითომ თქუწნს მაგვირად მე მიუეშველე, მა-
გრამ, ჰატოვ სადებლად ოთხოდე სახრე მეც მამხვდა შვე-
ლებამში, ზ მინამ კარკად არ მიაძეღვარა, აღარ უძვა
ველითვან.

როცა თითონაც დაიღალა, დაქანცული ზედ დამეცა;
როდის როდის ქალიც მობრუნდა, ზ, ქმარს უთხრა:
რათა მცემო.

ამხანაგმაც ვითომ არ აწეენინა ზ ეს უთხრა:
შენსავე მეც ბატონობამ მამიარაო ზ იმისთვს ვითა-
ვასე ორიოდეო; თუ ქალბატონობამ კადვიარა სადილი
მოკვიმსადეო, თორემ! კიდევ ბატონობა მამივლისო; ზ
მგონი კარგი არ იუოს შენი ქალბატონობის მოსვლა ზ
ჩემი ამისთანა ბატონობაო.

ამ სიტყუასედა! მოკეცათ ღუთის წყალობა, რომ ჰა-
ტაშაღს უმაღ ქალბატონობა განმორდა ზ ფაცხა-ფუ-
ცხით იკადრა სადილის მომსადება. ღუთის მოწყალება
რაც მოიტანეს ვიასელით იგივე სანოვაგე. მაგრამ, ეს
სსენებული ქალი, ამჰარტავენებით შემუსვრილი ზ ნას-
წავლი ბატონობის მოგონებით კი მამიჭკვიანა! ასე რა
თავისი ქალ ვაჟიანი სულ აღარ ახსოვს, ზ აგრეთვე
თავისი ფილოსოფოსობა ზ მეტყველება განმორდა მო-
რს მეფიქრებელს ზ მოუბარს ქალსა.

იანვრის 25-სა 1870 წ.

კონსტანტე ბერძენოვი.

1870 წელსა:

„ცისკრის“ დაბარება შეიძლება ამ სახით:
ტფილისში, ადგილობრივ გაუგსავნელად თუ გაგსა-
ვნით, 7 მანეთი.

რედაქცია იმყოფება კუკიას, სიღსუდ, მიწსოვეის
შენობაში, მარტორუსიანის სტამბაში. ქ. ტფილისში.

ვისაც ჟურნალი დააკლდეს ზ თავის დროსუდ არ
მიერთოს, უმორჩილესად ითხოვს რედაქცია, მაშინვე
აცნობოს ამ ადრესით:

„ცისკრის“ რედაქტორს ი. კერესელიძეს, ტფილისში.

Дозволено Цензурою 1870 г. 15 Октябрія